Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 156 (16379) 1983 оной июлиин 7, четверг Сэн 3 мүнгэн.

КОСМОНАВТНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

НИИДЭЛГЫЕ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ, июлиин 5. (ТАСС). Космонавтнууд Владимир Ляхов Александр Александров хоёр замбуулинай комплексдо хоёрдохи долоон хоногоо хүдэлнэ. Тэдэнэр станциин түхеэрэлгэнүүдые задалжа гуримшуулна, «Космос-1443» онгосын ашаае буулгана, эдеэ хоолой зүйлнүүдые, халаанай түхеэрэлгэнүүдые, гаргашалагдадаг бусад материалнуудые тоо бүридхэлдэ абана.

Һэргылэмжын хэмжээ ябуулгануудай түсэбэй ёһоор, экипаж станци дээрэхи газоанализаторай фильтр һэлгэхэ болоно.

Үдэрэй гуримай ёһоор тэдэнэр газарай нюруус ажаглан шэнжэлхэ, һорилго хэхэ юм.

Үглөөдэр стационарна фотоаппаратура хүдэлмэридэ бэлдэгдэхэ, радио-холбооной хэрэгсэлнүүд дахин шалгагдахаар түсэблэгдэнэ.

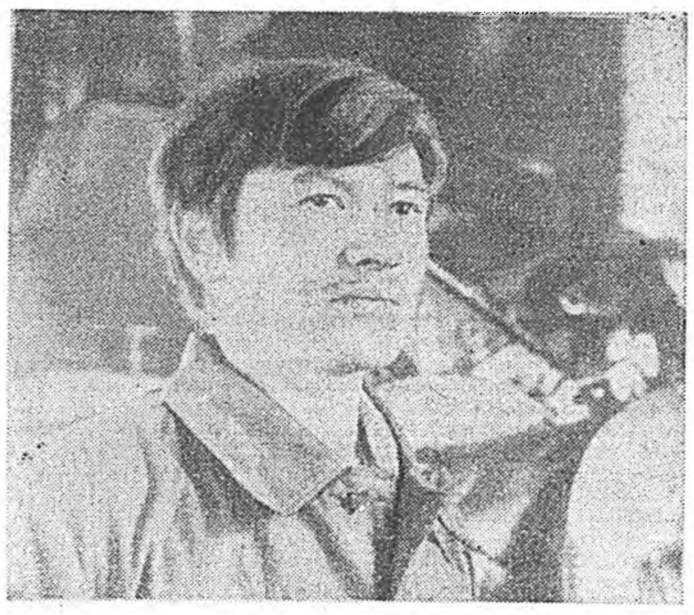
Телеметрическэ хэмжэлгэнүүдэй мэдээнүүдэй ба экипажай элидхэһэнэй ёһоор, «Салют-7» — «Союз Т-9» — «Космос-1443» гэжэ замбуулинай эрдэм шэнжэлэлгын комплексын ниидэлгэ амжалтатайгаар үнгэрнэ.

Космонавтнууд Владимир Ляховай ба Александр Александровай бэенүүд һайн.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

...НЭЙ ҮНЭР АНХИЛНА

РЕПОРТАЖ

гүүрэз эрьелдэжэ унахаар нэнгэшоод байхыень. Тиимэһээ ногоон үшөө һайса ургаг гэжэ хүлеэжэ, үнэтэ саг гээжэ байһанай үлүү болоо гэжэ һананабди. Эдэ бүгэдыень хараада абажа, мүнөө түрүүшын ээлжээндээ эгээл һайн ургасатай газарыень сабшажа, витаминтай үбһэ бэлэдхэхэ, мүн АВМ агрегадаар ногооной гурил татаха гэжэ шиидээбди,—гэжэ нүхэр Жигалин хэлэнэ.

—Тиихэдээ энэ жэлдэ зарим сабшалан дээрэһээ хоёр ургаса абаха болохолтайт?

—Июлиин тэн болотор ногооень сабшажа абаһан газараймнай хэнзэ сентябрь болотор яһала һайса ургаха зэргэтэй. Тэрэниие дахин сабшажа, нарай малда эдюулхэ витаминтай үбһэ, ногооной гурил болгохо һанаатайбди, —гэнэ тэрэ.

Уданшьегүй бүлэг бургааһанай саана гарахадамнай үргэн сабшалангай нэгэ захада КУФ-1,5 түхэлэй хоёр агрегат һубарилданхай, үдхэн, үндэр хяаг ногоо сабшажа, хэршэжэ, тэрэнээ хойноо шагтагалһан тэргэнүүд соогоо гоожуулжа ябаба. Һаяхан сабшагдаһан ногоооной хангалтама үнэр хамар сорьёодхино. Агрегадуудай зогсохо һамбаанда, механизаторнуудтай хэдэн үгэ андалдабабди.

— Ногооной ургаса зарим тээгүүрээ яһала һайн болонхой. Тиигэбэшье ногооной үшөөл һайса ургаха байһые хараада абажа, даб дээрэ эгээл һайнаар ургаһыень түүбэрилэн сабшанабди. Гектарай 70—80 центнер ногоон гаранал даа, — гэжэ тракторист И. И. Белых хөөрэнэ.

Сабшагдаһан, хэршэгдэһэн ногооe залуу механизатор Пунсык Дондоков гурбан прицептэй тракторaар таһалгаряагүй зөөнэ.

Эндэһээ саашаа АВМ-0,65 түхэлэй агрегадай хүдэлжэ байһан газарта ошобобди. Айхабтар ууҗам, үндэр сарай доро тодхогдоһон тус агрегадай ехэ барабанай «аман» руу хэршэгдэһэн ногоон таһалгаряагүй орожол байна. Туйлай бүдүүн барабан аалихан эрьелдэнэ, хүүенэ. Досоонь халуун гал бусална хэбэртэй, жаахан нүхөөр улаан дүлэн соробхилно. Халаанай машинист инженер-механик мэргэжэлтэй Николай Какауллин элдэб олон приборнуудые харана, шалгана, энэ тэрэ оньһыень мушхажа тааруулна. Хоёр залуухан хүбүүд һахы-һалаг хүдэлжэ, ногооной гурил мэшээглэнэ, тэдэнээ һэрюун газарта абаашажа ябтална. Эндэһээ баһал шэнэхэн ногооной, сэсэг набшын хоншуун үнэр анхилха юм.

— Хүдэлжэ эхилһээр оройдоол 4—5 хонобобди. Даб дээрэ 20 гаран тонно гурил татагдаа. Иигээд саашадаа агрегадаа һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэбэл, сүүдхэдэ дунда зэргээр 6,5—7 тонно гурил гаргаха арга бии. Юуб гэхэдэ, бидэ ямаршье хура бороо, наран соошье һаадгүйгөөр хүдэлхэ аргатай ха юмбибди. Нёдондо минии хүтэлбэрилдэг халаанайхид бүхыдэнь 1500 центнер гурил татаа һэн. Энэ жэлдэ тэрээнһээ хоёр дахин ехэ тэжээл буйлуулха ёһотойбди, — гэжэ нүхэр Какауллин хэлэнэ.

Нүгөөдэ халаануудые баһал инженер-механигууд П. В. Козулин, Н. П. Фисунов гэгшэд хүтэлбэрилдэг юм. Нёдондо энэ агрегадай коллектив хамтадань 330 тонно витаминтай ногооной гурил татажа, тэрэнэйнгээ 100 центнерыень гүрэндэ худалдаһан, орондонь горитой холимол тэжээл абаа бэлэй. Харин энэ жэлдэ бүхы арга боломжоёо үшөө һайнаар хэрэглэжэ, 600 тонно ногооной гурил бэлэдхээд, тугалнууд, поршоонхонуудта, үнеэдтэ, шахамал малда элбэгээр эдюулхэ, энэ тэжээл гүрэндэ горитой худалдаха уялгатай.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг тэжээл үйлэдбэрилгын гурбан звено үбһэндэ жэгдэрэн оробо. Звенонуудые дүршэлтэй механизаторнууд-луговодууд Г. М. Шульгин, В. П. Зубакин, Н. Д. Белых гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Даб дээрээ эндэ түрүүшын 100 гаран гектарай ногоон сабшагдаад байна.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: машинист Н. Какауллин; хэршэгдэһэн үбһэн буулгагдана.

Загарайн район.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

Ю. В. АНДРОПОВ Г. КОЛЬТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов Германиин Федеративна Республикын федеральна канцлер Г. Кольтой июлиин 5-да Кремль соо уулзаһан байна.

Нэгэ нэгэнтээ танилсажа, совет-баруун германиин харилсаануудай ба уласхоорондын байдалай, илангаяа Европодохи байдалай зарим шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо сэхэ руунь халан абалсаха арга боломжотой байһандаа сэдьхэлээ ханажа байһанаа Ю. В. Андропов Г. Коль хоёр мэдүүлээ.

Канцлер Г. Колиин ба вице-канцлер Г.-Д. Геншерэй СССР ерэһэнтэйнь дашарамдуулан, Ю. В. Андропов амаршалаа. ФРГ-тэй бэелүүлэгдэдэг харилсаануудые Советскэ Союз шухала удхашанартай гэжэ тоолодог гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. 1970 ондо Москвада договор баталһан сагһаа хойшо Советскэ Союз ба ФРГ һайн һайхан харилсаануудай зам дабажа гараа. Совет хүтэлбэрилэгшэд эдэ харилсаануудые саашадань энэл янзаар хүгжөөхые оролдодог. Энэнь хоёр ороной арадуудай аша туһада, бүхы Европын аша туһада ба бүгэдэ нииты эб найрамдалай хэрэгтэ харюусаха бшуу.

Энээнтэй хамта Европодо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгын шэнэ хүсэтэйгөөр үргэдэжэ байхые болюулха асуудал онсо удха шанартай байна, гээд Ю. В. Андропов хэлээ. СССР-эй ба тэрэнэй союзнигуудай бодото аша туһые хэрэгсээнгүйгөөр Европодохи стратегическэ байдалые эсэслэн хубилгахые НАТО-гай бүлэгөөрхидэй оролдодог тухай эндэ хэлэгдэнэ. Советскэ Союз ба тэрэнэй союзнигуудта зүрюугээр шэглүүлэгдэһэн түрүүшын сохилто хэхэ американ ядерна ракетэнүүдые ФРГ-гэй газар дайда дээрэ тараан тодхохоор хараалагданхай. Энэнь немец газар дээрэһээ СССР-тэ харша дай үүдхэлгые һэргээхэ гэһэнтэй адли болоно.

Европодо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүд тухай асуудалаар Советскэ Союз США-тай хөөрэлдөө хэхэдээ, һайн үрэ дүнгүүдые туйлахые үнэхөөрөө хүсэдэг. Адли тэгшэ байдалай ба адли аюулгүй байлгын гол ёһонуудые нариинаар сахижа, Европодо урда урдаһаа зүрюулэн тодхогдоод байһан ядерна хэрэгсэлнүүдые эрид хороохые бидэ эрмэлзэнэбди. Хөөрэлдөө хэдэг партнернуудайнгаа һанал бодолые хараада абахын, хоёр ороной аша туһые хараада абаһан али алиндаа таарамжатай хэлсээ туйлахын тула СССР боломоор бүхы юумэ хэдэг. Гэхэтэй хамта НАТО-гай оронуудта бии байгаа дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэгүүдые тэрэ хэбээрнь орхёод, Советскэ Союзые гансал өөрынь талаһаа буу зэбсэг хуряалгахые США эрилтэ табидаг гээшэ. Тиин Англида ба Францида ниимэ түхэлэй горитой олон ядерна зэбсэгүүдэй мандa зүрюугээр тодхогдоод байһые хараада абангүй байжа шадахагүйбди.

Манай газар дайдын эгээл холын районуудай объектнүүдтэ хүрэхэ аргатай ядерна зэбсэгүүдые СССР-эй хажууда тодхоод, США бүлюу байдалтай болохые хүсэнэ. Тиихэ үедэнь СССР-тэ тиимэ зэбсэггүй байха, америкынхидэй бодомжын ёһоор, США-да дүтэ шадар ниимэ зэбсэгтэй байха аргагүй болоно.

Баруун Европодо американ шэнэ ракетэнүүдые асарһанай һүүлдэ Женеведэхи хөөрэлдөөнүүдтэ СССР буулта хэхэ гэһэншүүгээр НАТО-гай оронуудай политигууд саг үргэлжэ дабтадаг. Энэнь ехэ аюултай эндүүрэл болоно. Хэрбээ ядерна зэбсэгүүдэй тараан тодхогдожо эхилээ һаань, бидэ буулта хэхэшьегүйбди, оронoo хамгаалгые һулаpуулхашьегүйбди, харин СССР-эй ба тэрэнэй союзнигуудай аюулгүй байдалые хангахын тула харюугай ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые саг болзортонь абаха болохобди.

Американ ракетэнүүдые газар дээрээ тодхуулхадаа, манай харюугай хэмжээнүүдые абахада, Европын түбтэ хүн зониие олоорнь хюдаха бүхы зүйлэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй дүүрэшэхэдэ, ФРГ-гэй ямар юумэ туйлахаар найдадаг байһые Советскэ Союзай ойлгохонь хүшэр гээд Ю. В. Андропов хэлээ.

Европодо НАТО-гай оронуудай дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэгүүдэй байлгагдаһан ушарһаал дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет ракетэнүүд байлгагдадаг гээшэ. Тэдэ ракетэнүүд ФРГ-гэй зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй бэшэ юм. Зүгөөр Баруун Германиин газар дээрэ американ ракетэнүүдэй тодхогдобол, ниимэ байдал хубилха болоно. ФРГ-дэ сэрэгэй аюул оло дахин ехэдхэгдэхэ. Манай хоёр ороной хоорондохи харилсаануудай орёо болохонь зайлашагүй. ФРГ-дэ ба ГДР-тэ ажаһуудаг немецүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, һаяшаг хэнэйшьеб хэлэһэнэй ёһоор, ракетэнүүдэй шүргэнүүдэй саанаһаа тэдэнэр бэе бэеэ харалсажа байха болоно.

Мүнөө дээрээ арга боломжын байхада, хоёр талын бодото аша туһые хараада абаһан үнэн сэхэ хэлсээ туйлаха, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэгүүдые Европодо олошоруулхын орондо тэрэниие горитойгоор хороохо, тиигэжэ манай түбидэ ба бүхы дэлхэй дээрэхи байдалые һайжаруулха гээшэ шухала бэшэ аал? Мүнөө дээрээ ядерна зэбсэгүүдэй тодхоогдожо, эхилэгдээгүй байхада, хэлсээ хэжэ үшөө болохо.

Түүхын шалтагаанаар Советскэ Союзай өөрынгөө аюулгүй байдалые хамгаалхаар оролдодог байһые ФРГ-гэй правительство ойлгодог юм гэжэ канцлер Колиин хэлэһэн мэдүүлгэдэ Советскэ Союзда анхаралаа хандуулаа һэн. Эдэ үгэнүүдэй ФРГ-гэй политикада бодотоор бэелүүлэгдээ һаань, манай хоёр орондо, Европодохи амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ ехэл һайн байха һэн.

Һайн һайхан дура зориг гаргажа, амгалан байдалай ба һайн, хүршэ ёһоной аша туһада харилсаа холбоо бэелүүлжэ, нэгэ нэгэеэ ойлгожо болохо юм гэжэ совет тала тоолодог гээд Ю. В. Андропов хэлээ.

Канцлер Г. Коль сэхэ руунь болоһон энэ хөөрэлдөөе үндэрөөр сэгнээ, тэрэнэй толгойлдог ФРГ-гэй правительство Советскэ Союзтай һайн, хүршэ ёһоной холбоо барисаатай байхые, Германиин Федеративна Республикын ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсаа холбооe бүтэмжэтэйгөөр хүгжөөхые оролдодог юм гээд тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта Баруун Европын хэдэ хэдэн оронуудай, түрүүшын ээлжээндэ ФРГ-гэй газар дээрэ американ шэнэ ядерна ракетэнүүдые тараан тодхохо тухай асуудалаар НАТО-гай бүлэгөөрхидэй хүтэлбэрилэгшэдэй мэдээжэ хараа бодолые найруулһан байна.

Зарим шухала асуудалнуудаар алгасалнуудай бии байгаашье һаань, һанал бодолоо сэхэ руунь халан абалсаһаниинь ашатай туһатай байба гээд Ю. В. Андропов Г. Коль хоёр нэгэн һаналтай байгаа. Тэдэнэр хоорондоо саашадаашье холбоо барисаатай байхаар хэлсээ.

(ТАСС).

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ДҮҮРЭЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов Германиин Федеративна Республикын федеральна канцлер Г. Коль хоёрой хоорондо июлиин 5-да үдын һүүлээр Кремль соо түгэсхэлэй хөөрэлдөөн болоо. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ба федеральна канцлерай орлогшо, ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Г. -Д. Геншер хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Хоёр ороной арадуудай аша туһада, Европодохи ба уласхоорондын аюулгүй байдалай аша туһада Москвагай договорой үндэһөөр СССР ФРГ хоёрой хоорондохи харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ талаар зарим асуудалнуудаар һанал бодолоо халан абалсалга үргэлжэлүүлэгдэһэн байна.

Москвагай договорто түшэглэн, үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада СССР ба ФРГ үгээе ойлгосодог, бии болоһон асуудалнуудые хоёр талада тааруугаар шиидхэдэг байгаа гээд Ю. В. Андропов тэмдэглээ. Энэ дүй дүршэлынь манай хамтын баялиг болоно. Мүнөө уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй болоод байхада, тэрэниие алдахагүй гээшэ шухала.

Москвадахи договорой болон удаадахи жэлнүүдтэ хоёр ороной хоорондо гар табигдаһан хэлсээнүүдэй үндэһөөр СССР ФРГ хоёрой хоорондохи харилсаануудые хүгжөөхые ФРГ-гэй мүнөөнэй правительство оролдодог юм гээд Баруун Германиин талаһаа үшөө дахин найдуулагдаһан байна.

Тэрэшэлэн СССР ФРГ хоёрой хоорондохи харилсаа холбооe хүгжөөжэ боломоор зарим хараа бодолнууд хаража үзэгдэһэн байгаа. Энээнэй урда тээ хэлсэгдэһэн зарим асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ гэжэ хоёр тала хэлсээ.

Бусад зарим асуудалнууд, тэрэ тоодо түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүд ба зэр зэбсэгүүдые хороохо тухай Венэдэхи хөөрэлдөөнүүд тушаа асуудал хаража үзэгдөө.

Сэхэ, бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөн болоо гээд тэрээндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Москвада совет-баруун германиин хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар хоёр тала саашадаа һанал бодолоо халан абалсаха гэжэ хэлсээ.

(ТАСС).

„САГААН АЛТАЯА“ СЭБЭРЭЭР АБАЯ

...ТЭЙГЭЭР ...ЛЭЭД ...ХАДАА

...йоной XXI партсъездын колхозой профкомой ...И. Солдатовай хөөрөөнһөө

шэлтэй хүнүүдые—механизаторнуудые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые, имагтал урдань энэ ажалда хүдэлһэн ахалагша классуудай һурагшадые табяабди. Түрүүн пунктдаа суглаа үнгэргэжэ, ажалай эмхидхэлэй, түлөөһэнэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ һэмди. Мүн социалис уялгануудаа абтаһан байна. Энэ пунктын ажалые эмхидхэн хүтэлбэрилхэ гэжэ колхозой правлени, партком намда даалганхай.

Бүхы хонидойнгоо нооһые хүдэлмэриин 10 үдэр соо һайн шанартайгаар хайшалжа дүүргэхэ гэжэ хамтын уялга абаа юм.

Мүнөө манайда хонидой ноохо хайшалалга түлэг дундаа ябуулагдана. Түрүүшын 4 мянга шахуу хонидой нооһон абтаба. Хайшалагшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ һаалиин фермые даагша П. Б. Данилов, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Е. Д. Ковалева, А. Ш. Файзуллина, П. Е. Матвеева, мүн механизаторнууд Ю. Д. Нельдушкин, Ю. Ж. Бадмаев гэгшэд түрүүшын үдэрһөө шалгаржа ябана. Эдэнэр тус тустаа үдэрэй 35—40 хонидой ноохо абадаг. Мүн хонин бүхэнһөө 4—5 килограмм ноохо хайшадна. Ахалагша классуудай һурагшад Б. Содномов, Ц. Аюшеев, Ч. Павлов гэгшэд тус бүридөө үдэрэй 23—25 хонидой ноохо абана гэхэ гү, али 50—60 килограмм ноохо тушаана.

Эдэ түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ Ажалай Алдар Солын туг үргэгдөө.

Ноохо илгадаг хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн ветеринарна албанай ажалые магтахаар. Зоотехник Н. Б. Мансурова, залуу лаборант Р. Бадмаева гэгшэд түрүүтэй ноохо илгагшад, шанарыень шалгагшад өөһэд өөһэдынгөө уялгануудые баһал эрхимээр дүүргэнэ. Үбшэлһэн, адаһан хонидые саг дарыдань эмшэлхэ, угааха хүдэлмэриие ажахын ахамад ветврач Б. В. Сабсаев һайнаар эмхидхэнэ.

Оньһон хайшануудые хурсададаг, бусад түхеэрэлгэнүүдые заһабарилан хүдэлгэдэг механизаторнууд С. Чугунов, А. Файзуллин, М. Зубакин, Б. Дармаев гэгшэдые дурдаха шухала.

Хонидой ноохые түргэнөөр, һайн шанартайгаар хайшалха талаар хүнүүдые урмашуулхын тула энэ жэлдэ ажалай аккордно-шангай түлөөһэнэй шэнэ гурим тогтоогообди. Хүн бүхэндэ үдэрэй 30 хонидые хайшалжа, тус бүриһөөнь 3,3 килограммһаа бага бэшэ ноохо абаха гэһэн даабари үгтэпэ. Тиихэдээ абаһан ноохонойнь килограмм бүхэндэ 8 мүнгэн түлэгдэхэ юм. Хэрбээ хүн бүхэнэй үдэрэй 80—90 килограмм ноохо хайшалаа һаань—1 түхэриг, 101—110 килограммай—3 түхэриг, харин 121—130 килограммһаа дээшэ хайшалхадань—5-һаа 7 хүрэтэр түхэриг нэмэлтэ түлөөпэн үгтэнэ. Социалис мүрысөөнэй гуримай ёһоор эсэсэй дүнгөөр эгээл ехэ ноохо хайшалһан хүнүүд тусхай шанда хүртэхэ байна.

Манай пунктын хүдэлмэрилэгшэд хонидойнгоо ноохые түргэнөөр, һайн шанартайгаар хайшалжа дүүргээд, ойрын үдэрнүүдтэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдээ жэгдэрэн орохоор яарана.

М. ДАРИЖАПОВ.

УҺАЛЖА ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР...

Байгша ондо үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса хуряахаар шиидэһэн Түнхэнэй районой Түнхэнэй совхозой луговодууд мүнөө даажа абаһан сабшалангаа һайнаар ундалуулна. Һүүлэй дүнгөөр эндэ 200 гаран гектарта нэмжыһэн сабшалан уһалагдаад байнхай.

Дурсагдагша ажахын механизаторнууд газараа гансашье хадын горхоной уһаар бэшэ, мүн бүлүүр станцяар ундалуулна. Лугомелиоративна звеногой гэшүүд даалгагдаһан газараа бүлүүр станцяар уһалхадаа агрегадуудаа түхэреэн сүүдхын туршада хүдэлгэнэ.

Мүнөө үшөө дулаараадүй, һүниндөө һэрюуншэг гээшэ. Иигээд аяма халуунай болоходо һарьдаг уулануудай жалгадахи ондоли мүлһэн хайлажа, хадын горход һабаһаа халима уһатай эбхэрэн урдахаар хүлеэгдэнэ. Тиин луговодууд энэ уһыень алдангүй сабшалан дээрээ залажа тараахаар зэһэнхэй. Тобшолон хэлэбэл, эндэхи луговодууд даажа абаһан сабшалангаа үбһэ тэжээлэй бэлэдхэгдэтэр уһалууриия үргэлжэлүүлхээр хараална гээшэ.

Д. ДАГБАЕВ.

ШЭНЭ ГУРИМААР

Аяар бүри хабар Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой овощ ургуулагшад ажахытайгаа хэлсээ баталжа, бригадна подрядай гуримаар ажаллажа захалаа һэн. Тиигэжэ эндэхи огородшодто 20 гектар хахалагдаһан газар, уһа сасаха түхеэрэлгэтэй ДТ-75 түхэлэй хоёр трактор даалгагдаа юм. Мүн газар элдүүрилхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха элдэб маркын машинануудтай МТЗ түхэлэй нэгэ трактор, бүлүүр станци үгтэнхэй.

Ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэжэ захалһан эндэхи огородшод газараа һайнаар элдүүрилжэ бэлдэһэнэй удаа капустын рассада һуулгаа бэлэй. Мүн огородой бусадшье ургамалнуудые таринжа эхилэнхэй, үдэр бүхэндэ һайнаар харууһалхаар тухагүй ажалланад.

Байгша ондо сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье һаань, колхозтойгоо хэлсээ баталһан дурсагдаша бригадын гэшүүд бүхыдөө 2710 центнер овощ хуряажа, бэлэдхэлэй пунктда 2400 центнер огородой эдеэ тушааха зорилготой хүдэлмэрилнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ огородшод тарилгаяа харууһалхын хажуугаар парнигуудайнгаа рассадануудые поли дээрэ һуулгаха ажалаа түлэг ябуулжа байна.

В. ШИРДАРМАЕВ.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сессиин материалнуудые тайлбарилан нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор КПСС-эй ЦК-гай тусхай бүлэг манай республикада ерэбэ. Тэрэнэй бүридэлдэ КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таһагай инструктор Е. Г. Комаров, СССР-эй Науканuудай академиин Дэлхэйн экономикын болон уласхоорондын харилсаанай институдай секторые даагша, түүхын эрдэмэй доктор В. Б. Воронцов, Дэлхэйн экономикын болон уласхоорондын харилсаанай институдай ахалагша шэнжэлэгшэ, экономикын эрдэмэй кандидат Б. М. Болотин гэгшэд оролсоно.

Нүхэр Е. Г. Комаров авиационно болон локомотив-вагон заһабарилгын заводуудта ошожо, «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор партийна һуралсалые һайжаруулха талаар партийна организацинуудай зорилгонууд тухай» лекци уншаба.

КПСС-эй ЦК-гай пропагандын бүлэгэй гэшүүд республикын районуудай хүдөөгэй ажалшадтай уулзахаяа ошобо.

Д.-Н. ШОЙНЕНОВ.

ШАГНАЛ

Республикын ой модоной промышленностьда удаан сагай туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Забайкаллес» нэгэдэлэй Байгалай модоной баазын директор Анатолий Викторович Мясниковые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Республикын ой модоной промышленностьда удаан сагай туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Забайкаллес» нэгэдэлэй Онохойн модоной комбинадай директорэй орлогшо Николай Тимофеевич Масловые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ХҮДЭЛМЭРИИНГӨӨ ОНОЛ АРГАНУУДЫЕ НАРИЖУУЛНА

Манай районой ажалшад партийна организациин хүтэлбэри доро арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол жэлэй түсэб болон уялгануудые дүүргэхэ талаар зарим тэды амжалтануудые туйлаа. Ажалша коллективүүднай 1-дэхи кварталай дүнгөөр хотынгоо районуудай предприятинуудай дунда эрхимлэжэ, энэ оной Майн 1-нэй жагсаалые нээхэ хүндэтэ эрхэдэ хүртөө һэн. Хоёрдохишье кварталай туршада хүдэлмэриин ябасые һуладхаагүй.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөн улам бүри эршэдээ һэн. Промышленна бүхы предприятинууднай продукци худалдаха 6 һарын түсэб дүүргээ. Үйлэдбэриин хэмжээн нёдондонойхи энэ үеынхидэ орходоо 5,4 процентээр ехэ болоо. Тэрэнэй наяад процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаһан байна. Мүн барилгашадаймнай өөһэдынгөө хүсөөр хэһэн хүдэлмэри үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо горитой болоо. Тэрэшэлэн арадай ажахын бусадшье һалбаринууд яһала һайн үрэ дүнгүүдтэй.

Локомотив-вагон заһабарилгын, авиационно, «Теплоприбор» заводуудай, прибор-бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй, «Бурятсельхозмонтажкомплект» гэжэ мэргэжүүлэгдэһэн Үдын отделениин болон бусадай коллективүүд мүрысөөнэй манлайда ябана.

Районой партийна эхин организацинууд коммунистнуудай, бүхы хүдэлмэришэдэй эдэбхи эрмэлзэл, урма зоригые бадаруулхын тула горитой хүдэлмэри ябуулдаг, предприятинуудай түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэхэ хэрэгтэнь ехэ нүлөө үзүүлжэ байдаг шуу.

КПСС-эй Железнодорожно райком партийна эхин, цеховэ организацинуудай, бүлэгүүдэй ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань улам нарижуулан һайжаруулха асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулдаг юм. Эмхидхэлэй, үзэл сурталай хүдэлмэриин онол аргануудые улам нарижуулха гээшэ үйлэдбэриин байдалда, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ тусгаар үүргэтэй. Тиимэһээл партиин райком ажал ябуулгынгаа энэ асуудалда онсо анхардаг.

Мүнөө эндэ тус асуудалаар бэелүүлэгдэжэ байһан хүдэлмэриин зарим тушаа тогтохомнай.

КПСС-эй райкомой бюро дээрэ партийна эхин, цеховэ организацинуудай, бүлэгүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулжа байһан хүдэлмэри тухай тоосоо зүбшэн хэлсэхэ гээшэ тэдэниие хүмүүжүүлхэ, һургаха, шадабарииень баяжуулха арга нүхэсэл болоно. Иимэ хэмжээ бэелүүлгын үедэ олон ондоо зорилгонууд табигдадаг. Жэшээнь, түрүү дүй дүршэл согсологдоно, тэрэниие бүгэдэнэй хэрэг болгохо эрилтэ табигдана. Үгышье гэбэл, али нэгэн парторганизациин хүдэлмэриин дутагдалнууд элирүүлэгдэдэг, тэдэниие усадхаха хэмжээн абтадаг гэээшэ. Бидэнэр бюро дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалые шадаал һаа гүйсэд дүүрэнээр, бодомжотойгоор бэлдэхэ гэжэ оролдодог байнабди. Юуб гэхэдэ, зүбшэгдэхэ асуудалай һайнаар бэлдэгдээд байхадал, бодото байдалда зүб сэгнэлтэ үгэмөөр, ажал хэрэгтэ нүлөө үзүүлмөөр шиидхэбэри абтадаг шуу.

Жэшээлхэдэ, партиин райкомой эмхидхэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэд «Захиргаанай ажал ябуулгые хинаха талаар почто зөөдэг эмхи зургаанай партийна эхин организациин хүдэлмэри тухай» асуудал бюрогой үзэмжэдэ табихынгаа урда тээ тэдэнэй организацида хэдэн дахин ошожо, энэ асуудалые наринаар шэнжэлжэ үзэһэн байна. Тиигэжэ тус коллектив кадрнуудай тогтосогүй болоһон ушарай, мүн тэдэнэй хүдэлмэриин дутагдалнуудай гол шалтагаан элирүүлэгдэһэн юм. Энэ эмхи зургаанай байдалые шалгаһан комиссиин дурадхалаар КПСС-эй райкомой бюрогой заседани дээрэ тус асуудал зүбшэгдөө һэн. Энэ эмхиин ажал ябуулгын горитой дутагдалтай байһан ушар начальнигайнь хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандадагай хойшолон гэжэ элирхэйлэгдээ. Тэрэниие тушаалһаань сүлөөлхэ гэһэн дурадхал оруулагдаһан байгаа. Тиигээд коллектив доторой эрхэ байдалые һайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүдые абахыень бюро тэдэниие уялгалһан юм. Мүнөө тус асуудал үшөө хиналта доро байһаар. Гэбэшье энэ эмхи зургаанай хүдэлмэриин һайжаржа байһые һүүлэй үедэ хэгдэһэн шалгалта элирхэйлээ. Иигэжэл эмхидхэлэй горитой хүдэлмэриин бэелүүлэгдэһэнэй ашаар тус эмхи зургаанда, тэрэнэй партийна организацида ехэ туһаламжа үзүүлэгдээ бшуу.

Энэ жэшээ хадаа районой парторганизацинуудай ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ талаар КПСС-эй райкомой дүүргэжэ байһан хүдэлмэриин онол аргануудай нэгэ хубинь болоно.

Мүнөө саашадаа партийна эдэбхитэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ талаар ябуулагдадаг хүдэлмэриин үшөө нэгэн арга тушаа тогтолтой хаш. Тэрэ юун бэ гэхэдэ, «Райкомой үдэр» гэжэ нэрлэгдэһэн һонирхолтой хэмжээн болоно. Хүдэлмэриин иимэ хэмжээн ехэ аша үрэтэй гэжэ тодоронхой. Соносхогдоһон тиимэ үдэр КПСС-эй райкомой аппарадай хүдэлмэрилэгшэд коммунистнуудтай уулзажа, тон дүтын холбоо барисаа тогтоодог, тэдэнэй һанал бодолые зүбөөр, һайнаар ойлгожо, ажал хэрэгынь гүнзэгыгөөр шэнжэлэн мэдэжэ абадаг байна.

Тиигэжэ КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэри хүтэлбэрилгын онол аргануудые, ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэриин түхэл маягые, ажалша коллективэй доторой эрхэ байдалые, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые, ажал ябуулгынь алибаа түрүү дүй дүршэлые мэдэжэ абана бшуу. Тэрэшэлэн партийна эхин организацинуудай секретарьнарта, партийна эдэбхитэдтэ зохихо туһа хүргэгдэдэг байна. Коллективэй гэшүүд һонирхоһон асуудалнуудтаа харюунуудые абажа шадана. Иигэжэл али алиндань ашатай туһатай харилсаан бэелүүлэгдэнэ гэээшэ. Иимэ хэмжээ ябуулгын түгэсхэлдэ бидэнэр коллективэй партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаа үнгэргэдэг гуримтай болонхойбди.

1982—1983 онуудта «Райкомой үдэр» локомотив-вагон заһабарилгын, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй, «Теплоприбор» заводуудай, прибор бүтээлгын үйлэдбэриин, «Бурятфермамаш» нэгэдэлнүүдэй партийна организацинуудта үнгэргэгдөө.

Иимэ хүдэлмэри хадаа нэн түрүүн коллективүүдэй өөһэдынь ажал хэрэгтэ заатагүй һайн нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй. Тиимэһээ тэрэнэй үедэ хэгдэһэн тобшолол болон элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар зохихо хэмжээнүүдэй абтаагүй һаа, энэ хэрэг хооһон хөөрэлдөөн болоод лэ һалашажа магад шуу. Заримдаа иимэ ушарай үзэгдэдэг байһые бидэнэй хэһэн нэгэ шалгалта харуулаа. Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой хабсаралгын-механическа цехэй партийна организаци хүдэлмэридөө ушардаг дутуу дунданууды усадхахын тула юумэ хэжэ эхилээдүй байшоо. Абтаһан шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлгые саг үргэлжын хиналта доро байлгаха гээшэ угаа шухала удха шанартай зүйл мүн гэжэ дахинаа һануулна.

КПСС-эй Железнодорожно райком һүүлэй үедэ «Нээмэл бэшэгэй үдэр», «Секретариин үдэр» гэһэн хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэдэг болоо.

Партийна, ажалай болон гүрэнэй журам бэхижүүлхэ шухала асуудалда партийна эхин организацинууд анхаралаа ехээр хандуулха уялгатай. Захиргаанай ажал ябуулгые хинаха, аппарадай хүдэлмэриие шалгаха талаар партийна организациин дэргэдэ байгуулагдаһан комиссинууд энэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулха зэргэтэй. Тэдэнэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ, зүбөөр хүтэлбэрилхэ гээшэ КПСС-эй райкомой, парткомуудай ажал ябуулгын шухала хубинь болоно.

Манай райондо 123 иимэ комиссинууд байгуулагданхай. 515 коммунистнууд, тэрэ тоодо 262 хүдэлмэришэд тэдэнэй гэшүүдээр һунгагдаа.

ЛВРЗ-гэй, авиационно заводой партийна организацинуудай комиссинууд хүдэлмэреэ гуримтайгаар эмхидхэдэг, үйлэдбэридэ нүлөөлмөөр хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байдаг юм. Жэшээлхэдэ, ЛВРЗ-гэй вагон хабсаргадаг цехэй (түрүүлэгшэнь И. Я. Петров), авиазаводой 30-дахи цехэй (түрүүлэгшэнь В. Б. Фильчик) комиссинууд үнэтэй сэнтэй металл алмаха, арьбалха хэрэгтэ зорюулагдаһан дурадхалнуудые оруулха зуураа, тэдэнээ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхые оролдодог байна. Мүн авиазаводой дээрэ дурдагдаһан цехтэ ажалай эмхидхэлэй дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, гүйсэд усадхагдаа. Тиихэдэ М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой ашаглалгын цехэй иимэ комиссиин хэһэн шалгалтын дүнгөөр зохихо тобшололнууд хэгдээ һэн.

Гэхэтэй хамта партийна организацинуудай комиссинууд өөһэдынгөө үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые гүйсэд дүүргэнэгүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Зарим парторганизацинуудта комиссинууд үсөөнөөр эмхидхэгдэнхэй. Тиихэдэ барилгын эмхинүүдэй партийна организацинуудай комиссинууд энэ гэхэ юумэ хээгүй байһаар.

Мүнөө тоосоото һунгалтын партийна суглаануудай урда тээ комиссинуудай бүридэлые хаража үзэхэ, нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ коммунистнуудые тэдэнэй гэшүүдээр һунгахаа, хүдэлмэриин тоосооe зүбшэхэ саг хүрэжэ ерээд байна. Эдэ бүгэдые эмхидхэн бэелүүлхэ талаар КПСС-эй райком горитой хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй.

Н. КОМКОВ,
КПСС-эй Железнодорожно райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

ТАБ... ЖЭ... ТҮРҮҮ...

БЭРХЭ БР...

Зэдын комбинадай барилга-хабсаралгын управлениин Валентина Георгиевна Царевагай хүтэлбэрилдэг штукатуршад-шэрдэгшэдэй бригада габшагай ажалаараа шалгардаг юм. Байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр социалис мүрысөөндэ тэдэнэр дахинаа илажа гараа. Мүн апрель, май һарануудта комбинадайнгаа эрхим бригадануудай нэгэн гэгдэбэ.

Тус коллективтэ эбтэй эетэй, ажалша бэрхэ эхэнэрнүүд сугларанхай. Штукатуршадай дийлэнхи олонхинь хэдэн жэлэй туршада хамта хүдэлмэрилнэ. Бригадир Валентина Георгиевна барилгашанай мэргэжэл 22 жэлэй саада тээ шудалжа эхилһэн намтартай.

1976 ондо штукатуршад-шэрдэгшэдэй хоёр бригада нэгэдэн, комплексноор хүдэлжэ, ажахын тоосоондо ороһон юм. Бригадираар хэниие томилхо гээшэб гэһэн асуудал тиихэдэ гараа бэлэй. Теэд бултанай һанаан нэгэ байгаа: Царева Валентина Георгиевна. Эрилтэ шангаар табижа шададаг, эдэбхитэй, бэрхэ мэргэжэлтэн.

— Ажалда хабаадалгын коэффициентын ёһоор, хубиин салин хүлһэ хубааха гурим бригададаа нэбтэрүүлээбди. Үдэр бүриимнай ажал хараа байса һайжарна. Ажалай бүтээсэ болон шанар эрид дээшэлээ, — гэжэ В. Г. Царева хөөрэнэ. — Мүнөө үедэ 60 булын ажаһууха байшангай дотор шэрдэлгэ-шэмэглэлгын хүдэлмэри ябуулнабди. Шэнэ кинотеатр ашаглалгада оруулаад, бидэнэр иишэ ерээ һэмди. Закаменск хотынгоо шэнэ барилгануудай урган бодоходо, түрэл нютагаймнай социально-экономическа хүгжэлтэ бидэнһээ эшэ үндэһэтэй гэжэ мэдэрэн, барилгашан нэрээрээ омогорхон ябадаг гээшэбди.

Валентина Георгиевна хүтэлбэрилдэг бригадынгаа гэшүүдэй ажал, ажабайдалаар һаналаа ханангяар ехэ найдабаритайгаар хөөрэнэ. Юундэб гэхэдэ, тус бригадынхид нэгэ эрмэлзэлтэй, нэгэ һаналтай ажалша нэгэ бүлэ ха юм. Бригадынгаа гэшүүн бүхэнтэй нүхэр ёһоной харилсаа байгуулжа, шадамар бэрхээр ажалаа эмхидхэдэгээрээ бригадир мэдээжэ болонхой. Хүдэлмэридөө ёһотойл эзэн янзаар хандаха, барилгашанай үнэн сэхэ сэдьхэлтэйгээр, политическэ ба ажалай эдэбхи үүсхэлтэйгээр гэшүүн бүхэнөө хүмүүжүүлхэ зорилго урдаа табиһан хүтэлбэрилэгшэ амжалта туйлангүй яахаб даа.

— Танай хүтэлбэрилдэг

ТОМОДХОХОДО АША ТУҺАТАЙ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада оронойнгоо хүн зонние мяхаар, тэрэ тоодо хониной мяхаар элбэг дэлбэгээр хангаха гээшэ энэ һалбариие эрид һайжаруулха, хонин һүрэгые промышленна үндэһэ һуури дээрэ гаргаха гү, али томодхохо талаар ехэхэн хүдэлмэриин ябуулагдаха байһан тухай СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор онсолон заагданхай. Тиимэһээ энэ шухала асуудалые түргэн саг соо шиидхэхын тула колхознай нёдондонһоо хойшо хонин һүрэгөө томодхохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг болоо. Тусхайлбал, үнгэрһэн жэлдэ Доодо-Үшөөтын отделенидэ 10 мянган эрэ хурьгадые шахан таргалуулха ажахы хоорондын хамжаан байгуулагдаа бэлэй.

Эндэ хурьгадай байха дүрбэн байра баригданхай юм. Байра бүхэндэ 2500 шахуу хурьгад байрлаха ёһотой. Тус комплексые районой ажахы хоорондын барилгын организаци (МСО) 1979 онһоо хойшо барижа, нёдондо ноябрь һарын һүүл багаар ашаглалгада тушаагаа һэн. Энэ дүрбэн байрын нэгэнииинь залуу малай үбэлдөө байхаар баригданхай.

Мүнөө эндэ 9700 хурьга болон эрэ зуһагуудые барижа, бэлшээридэ гаргангүй хэгээд, харууһалжа байнабди. Хонидые бэлшээнгүй шахаха гэһэн бодолыемнай олохон хүнүүд түрүүшээр ехэтэ буруушаагаа бэлэй. Үнэхөөрөөшье, бэлшээриин малые түхэреэн жэлэй туршада шахуу байра сооһоонь гаргангүй эдеэлүүлхэ гээшэ юрын хэрэг бэшэ байшоо.

Түрүүшын үедэ хэды иимэ бэрхэтэй байдалай ушараашье һаань, энэ шэнэ гурим нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ бүхы бии байгаа арга боломжонуудаа хэрэглэхые оролдообди. Мүнөө үедэ районой хони үсхэбэрилхэ һалбари хүгжэлтынгөө дээдэ шатада гаранхай. Тусхайлбал, энэ һалбарияа саашадань хүгжөөхын тула һүрэгөө томодхохо талаар яһала ехэ ажал ябуулагдаа. Үнэн дээрээ республика доторнай хурьгадые шахан таргалуулха томодхогдоһон отара, комплекснууд ехэл үсөөн байһаар. Жэшээлхэдэ, манай хүршэ Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ, Хоринойн районой Үдын совхозуудта хурьгадые шахан таргалуулха талмайнууд яһала амжалтатай хүдэлдэг гэжэ дуулагшабди. Теэд эдэ талмайнууд гансал зунай хүхэ ногооной үедэ хүдэлгэгдэдэг шуу. Харин манай комплекс үбэлэйшье сагта ашаглагдахаар хараалагданхай. Нажарай үедэ хэрэглэгдэхэ тэрэ гурбан байрануудаа үбэлдөө һайсахан дулаалаад, хурьгадые оруулжа шахахада хамаагүй.

Мүнөө эндэ Торийн совхозһоо 720, «Октябрьский» совхозһоо 1265, «Заречный» совхозһоо 920, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозһоо 902, манай колхозһоо энэ жэлэй 1542 хурьган, нёдондоной 4300 эрэ түлгэ харууһалагдажа байна. Эдэ малые 14 хонишод-операторнууд, хоёр тракторист, 3 сторож, нэгэ-нэгэ слесарь заһабарилагша, инженер-механик, инженер-электрик, автомашинын жолоошон, ветврач, зоотехник, комплексые даагша гэгшэд харууһалдаг, эдеэлүүлдэг юм.

Тэжээл хэршэжэ буйлуулха, тэрэнээ хубаарилжа үгэхэ, уһалха хүдэлмэринүүд хуу оньһон аргаар бүтээгдэнэ. Бүлеэн уһан үрэмдэмэл худагһаа татагдаһан ута сорго хоолойгоор дамжуулагдан, таһалга бүхэндэ ерэнэ.

Байранууд ехэл уужам, зохид, һаруул юм. Эндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ һайн эрхэ байдал гүйсэд түхеэрэгдэнхэй гэхэдэ алдуу болохогүй. Дорохи шалань модоор гаа, забһартайгаар хэгдэнхэй. Теэд эндэ барилгашад ехэл алдуу гаргаһан байна. Хоргооһоной доошоо унаха забһарынь элдэбээр хэгдэнхэй. Ехэ забһартай газарта хурьгадай хүлөө гэмтээхэ ябадал али олон дайралдана. Эдэ дутуу дунгануудаа бидэ ажалайнгаа забһарта усадхаха баатай болонобди.

Кошаранууднай табан зуугаад хурьганай багтахаар таһалагданхай. Таһалгануудай захаар бүдүүн тэжээл, талха тарянай зүйл дамжуулдаг транспортёрой лентэ түхеэрэгдэнхэй. Байра бүхэнэй дүрбэн углуудань талха таряа хэхэ томо бункернууд тодхогдонхой. Тэрээн соо тусхай автомашинаар талхан асарагдажа хэгдэдэг юм. Һүүлээрнь хонидой эдеэлхэ сагай ерэхэдэ, хонишод-операторнууд оньһон аргаар таряагаа дамжуулан, малда тараажа үгэдэг байна.

Эндэ асарагдаһан хурьгад 5—6 һарын туршада шахагдаад, гүрэндэ тушаагдахадаа толгой бүриин шэгнүүрынь дунда зэргээр 28—30 килограммда хүрэхэ юм. Энэнь хурьган бүхэндэ тоолоходо, сүүдхэдэ 150 грамм болохоор хараалагданхай. Мүнөө суглуулагдаһан хонидой 4300 эрэ түлгэнь нооһоёо абхуулаад, гүрэндэ тушаагдахаар бэлдэгдэжэ байна. Эдэ малай шэгнүүр мяханай комбинадта ошоходоо дунда зэргээр 35—40 килограмм болохо юм. Энэ дүн туйлахын түлөө нэн түрүүн тэжээл буйлуулгада анхарал хандуулаабди. Үбэлэй һарануудта һолоомо үбһээ хэршэжэ буйлуулаад, хурьгадта үгөөбди. Мүн лэ эдээндэ сенаж, талха тарянай зүйл эдюулэгдээ. Эдэ тэжээл эдеэд байхадаа, хурьгад яһала шэгнүүрээ нэмээгээ. Тодорхойлбол, таһалаатай хорёо бүхэнһөө 65 толгой мал арба хоноод лэ шэгнэжэ үзэдэгбди. Һүүлэй дүнгөөр Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозһоо асарагдаһан бүлэг хурьгадай шэгнүүр сүүдхэдэ 150 граммаар, «Заречный» совхозһоо 133 граммаар, «Октябрьский» совхозһоо 120 граммаар нэмэһэн байха юм. Эндэ түрүү хонишод-операторнууд Апрель Цыренмункуевич Дамбаев, Георгий Цыренжапович Цыбенов гэгшэдэй даадаг коллективүүд харууһалдаг хурьгадайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ ходол 150—180 граммаар дээшэлүүлдэг байна.

Гэхэтэй хамта манай хамжаанда ороһон ажахынууд баталһан хэлсээнэйнгээ ёһоор абаһан уялгаа дүүргэнэгүй. Эдэнэр тэжээлшье үгэхэгүйһөө байтагай муу, үлбэр, үбшэн, бага шэгнүүртэй мал асаржа үгэнэ. Жэшээлхэдэ, Торийн совхозойхидой асарһан хурьгадай толгой бүриин шэгнүүр дунда зэргээр оройдоол 13 килограмм болоо һэн. Эндэһээ эдэ мал мүнөө шэгнүүрээ мүртэй нэмээгүй. Иимэ жэжэ хурьгадые адагынь 26 килограмм болгохын тула хэды ехэ үбһэ тэжээл нэмэжэ үгэхэ, үлүү харууһа хэхэ баатай болоно гээшэбибди.

Тиимэһээ ганса манай колхоз 10 мянган хурьгадые тэжээлээр гүйсэд хангажа шадахагүй байна. Эдэ малһаа ондоо һү һаалиин фермэнүүд, һубай малай гүүртэнүүд, ехэ хонидой отаранууд али олон ха юм. Тиимэһээ энэ шухала асуудалые дары шиидхэхээр болоо гэжэ һанагдана.

Манай ажахы урда жэлнүүдтэ хурьгадые эхэһээнь гараһан жэлдэнь мяханай комбинадта тушаадаггүй, үшөө дахин үбэлжүүлээд, хойто намарынь лэ тушаадаг байгаа. Иигэжэ харууһалхадамнай эдэ малда хэды ехэ үбһэ тэжээлэй, мүнгэ зөөриин гаргашалагдадаг байһаниинь мэдээжэ ааб даа. Илангаяа үбһэ тэжээлэй дутамаг жэлнүүдтэ тэдэнэй олонхиниинь гарзалдагшье байгаа.

Мүнөө үедэ хурьгадай тэжээлэй рациондо анхаралаа онсо хандуулнабди. Һаядаа тэдээндэ шэмэтэй ногоо сабшажа асараад, эдюулжэ эхилхэмнай. Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ хурьган бүхэндэ 500 грамм үбэлжэлгэһөө үлэһэн һолоомо, үбһэ, 400 грамм талха тарянай зүйл, 800 грам сенаж үгэнэбди.

Хурьгадые тусгаар түхеэрэгдэһэн иимэ томонууд байрануудта суглуулаад, хаагаад шахахада, үшөө юугээрээ, һайн бэ гэхэдэ, нэгэдэхеэр, үсөөн хүн хүдэлжэ, олон хурьгад, түлгэнүүдые харууһалха аргатай болоно. Тиихэдэнь ажалай гаргашань нилээд бага байха бшуу. Хоёрдохёор, бэлшээри багатай газарта энэ арга тон ашагтайда тоологдоно. Гурбадахяар, хурьгадые эхэһээнь эртэ, түргэнөөр һалгаажа, эхэ хонидые һайнаар адуулха, хүсэ шадал абхуулха, үрэжүүлгэдэ эртүүр бэлдэхэ аргатай болоно. Эдэ бүгэдын ашаар үнэгүй, хямда сэнтэй хониной мяха гүрэн түрэдөө тушааха гээшэ тон ехэ удха шанартай.

Бидэнэрэй ажалда үшөө шиидхэгдээгүй асуудалнууд яһала бии. Нэн түрүүн, эндэ хүдэлагшэдэй ажалай түлөөһэн гуримшуулагдажа, хурьгадай шэгнүүр нэмээһэнһээ нэмэлтэ түлбэри тогтоогдохо ёһотой. Саашань, тэжээл тараажа үгэдэг транспортёрнай ходо һааташана. Энээниие районно Госкомсельхозтехникын отделениинхид усадхажа үгөө һаань, ехэл һайн байгаа.

Манай комплекс ерээдүйн сагта 30 мянган хурьгадые шахан таргалуулха ёһотойл томо фабрика болгогдохоор хараалагдана. Тиимэһээ саашадаа ажал хүдэлмэриеэ шэнэдхэн хубилгажа, залуу мал шахаха талаар түрүү онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлэн, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдохо жэшээтэйбди. Иигэжэл бидэ түрэл партиингаа табиһан хараа зорилгонуудые амжалтатай бэелүүлхэ байна бшуубди.

А. ЦЫДЫПОВ,
Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хурьга шахан таргалуулха комплексые даагша.
Д. ЦЫРЕНДОРЖИЕВА,
тус комплексын зоотехник.

Совет орон дотор

ГЕРОЙН НЭРЭ ТАБИҺАН КОМБАЙН

ХАРЬКОВ. Украинын механизатор, Социалис Ажалай Герой Н. Думада нэрыень табиһан «Колос» гэһэн комбайн баярай оршон байдалда һаяхан дамжуулагдаа. Тэдэнэй бүтээдэг орооһо хуряалгын техникые нарижуулан һайжаруулгада зохёохы хубитаяа оруулһанайнь түлөө Изюмскэ районой «Чистоводовский» колхозой механизаторта Таганрогой машина бүтээгшэд иимэ бэлэг хээ юм.

Россин комбайн бүтээгшэд тус ажахын таряашадтай үниндэй хани барисаатай байдаг. Ажахын таряалан дээрэ «Колосой» шэнэ түхэл янзанууд туршагдадаг юм. Олон жэлэй саада тээ Н. Дума иимэ түхэлэй түрүүшын машинын жолоодо һууһан байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо механизатор нарижуулан һайжаруулагдаһан хуряалгын агрегадууд хэр хүдэлнэб гэжэ нүхэдтөө мэдээсэжэ байдаг юм.

Техникэ шадамараар хэрэглэжэ, Н. Дума жэл бүри хоёр мянган тонно хүрэтэр ороохо сохидог. «Колос» комбайнуудые ашаглаха дүй дүршэлөө тэрэ залуушуулда дамжуулдаг.

НООҺО ГҮРЭНДӨӨ ТУШААНА

ТАШКЕНТ. Узбекистанай каракуль хонидые үсхэбэрилэгшэд хони хайшалалгые түгэсхөө. Бэлэдхэлэй пунктнууд болон складуудта оруулагдангүйгөөр нооһон болбосоруулгын заводуудта сэхэ эльгээгдэнэ.

Хони хайшалалгын хүдэлмэриин үедэ Келесскэ нооһо болбосоруулгын заводой хүдэлмэрилэгшэд хонишодто ерэһэн байгаа. Бэлшээри ба тусхай пунктнуудта хони хайшалагшадтай хамта тэдэнэр ута богонёорнь, үнгөөрнь, нооһо илгаһан байгаа. Энэнь тоо бүридхэлгые бэлэн болгоо, предприятида нооһо илгалгада хэгдэдэг үлүү гаргашые болюулаа юм.

Республикын хонишод бүхыдөө 3200 тонно нооһо гүрэндөө тушаагаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ 400 тонноор ехэ болоно. Намартаа үшөө дахин хонидые хайшалха юм. Мүнөө жэлдэ республикын ажалшад 5,5 мянган тонно эрхим шанартай нооһо оронойнь бүд нэхэгшэдтэ эльгээхые хараалаанхай.

ҺАЙНААР ХАНГАНА

БАМ-ай Яхадай участогай барилгашадые номуудаар һайнаар хангахада Нерюнгри хотын түбэй библиотекэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тэрэнэй 12 филиал ба нүүдэл автоклуб түмэр замай оршондохи хүдэлмэришэдэй бүхы һуурин тосхонуудые хангана гээд ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ.

Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд соёлой нүүдэл арадай университедэй литература болон искусствын факультет эмхидхээ юм. «Уран зохёолшод—Ленинскэ шангай лауреадууд» ба «Яхадай уран зохёолшодой бүтээлнүүд» гэһэн лекцинүүдые тэдэнэр уншагшадтаа дурадхаһан, «Собеседник» гэһэн клуб нээһэн байна. Поэзидэ В. И. Ленинэй образ гэһэн темэдэ тэрэнэй түрүүшын хэшээлнүүд зорюулагдаа.

Нерюнгри,
Яхадай АССР.
(ТАСС)

Манай фотокорреспондент А. Шойжоловой зураг дээрэ Хлаптын трикотаж нэхэдэг фабрикын хүдэлмэришэн Л. П. Яковенкые харанат. Лидия Павловна фабрикада удаан сага соо хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болонхой. Тэрэ фабрикын ажалай түрүүшүүлэй зэргэдэ батаар жагсанхай.

ЕХЭ ХАРЮУСАЛГАА МЭДЭРЭН...

Ажалай журам шангадхаха тухай «Гусиноозерская» шахтын коллективэй хамтын суглаанай боложо байха үедэ хайхарамжагүй хүдэлмэришэдые нюуртань шүүмжэлхэ хүн дааб гээо олдобогүй. Зүрхэтэй хэмнай ажал хэрэг тухайгаа сэхэ руунь хэлэхэнь ааб гээд. бэе бэеэ шарайшалан, хүлеэлсэжэ һууха үедэ Анатолий Александрович шиидэмгэйгээр һуурияа бодобо.

—Серебренниковтэ үгэ үгтэнэ,— гэжэ тэрэниие трибунада уриба.

—Коммунист ёһоор хөөрэлдэхэ зэргэтэйбди,—гээд А. А. Серебренников бодото байдалай жэшээнүүдтэ түшэглэн, коллективэй гээгдэлдэ оропон шалтагаануудые тайлбарилба: —Нүүрһэ малталгаар түсэб дүүргэгдэнэгүй. Шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ, оньһожоруулагдамал комплекснуудые заһабарилхы хүдэлмэри имагтал ажалай эмхидхэлэй һула дээрэһээ хододоо унжигайрна, машина, түхеэрэлгэнүүдэй эбдэрэлгэһээ боложо, ажал һаатуулагдана. Гэхэтэй хамта зарим хүтэлбэрилэгшэд, хүдэлмэришэдэй зэмээр технологическа болон ажалай журам бүдүүлигээр эбдэгдэнэ,— гэжэ шүүмжэлхэдээ, нэрэ обогуудыень, болоһон ушарнуудые сэхэ хэлэжэрхинэ.

Дутуу дундануудые, тушаалта шоурнуудые хүргаараа заажа хэлэхэ эрхэтэй байхын тула шүүмжэлэгшэ хүн өөрөө ажалдаа эрхим бэрхэ, ажабайдалдаа үнэн сэхэ байха ёһотой ха юм даа. Анатолий Александрович, үнэхөөрөөшье иимэ эрхэтэй болонхой түрүү хүдэлмэришэн, түни түбшэн, сэхэ цбари зантай хүн юм.

Нүүрһэшэдэй бүлэдэ энэ нүхэр хорин жэл шахуу ажаллажа байхадаа, шахтын алишье участогай хүдэлмэридэ хабаадажа үзэһэн тула үйлэдбэриин асуудалнуудые һайн мэдэдэг болоһон байна бшуу. Мүнөө шахтёрнууд хүсэтэ машинанууд болон механизмуудые ашагладаг. Ушар нимэгээ оньһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилдаг, һэлбэн шэнэлдэг мастерской хадаа үйлэдбэриин шухала участогуудай нэгэн гэжэ тоологдоно. Нүүрһэнэй комбайн болон бусад оньһон орёо техникые заһабарилалсадаг А. Серебренниковые «алтан гартай» гэжэ нүхэдынь нэрлэдэг юм. Нэгэтэ иимэ ушар болоо һэн. Холбоолжоной уурхайда хүдэлгэгдэжэ байһан ЭШ-10-70 түхэлэй мантан томо экскаваторай бишыхан нэгэ деталь элэжэ, нимгэрээд, бүхы агрегат зогсохо баатай болобо. Хэрбээ энэ экскаваторай халаан соо ашаглагдаагүй һаа, арбан мянган гаран тонно нүүрһэн арадай ажахыда үгтэхэгүй жэшээтэй. Холбоолжоной уурхайда һайнаар зэбсэгжэһэн мастерскойн байгаашье һаань, угаа найдамтай дархан олдохогүй хэбэртэй байба. Тэрэ деталиие юрэдөө эбдэжэрхёо һаань, Экибастузһаа ойро наашаа запчасть олдохогүй гэжэ ойлгоһон мэргэжэлтэд «Гусиноозёрская» шахта ерэжэ, мүнөөхи «алтан гартай» Анатолий Александровичые гуйха баатай болоо һэн. Тэрэ захилыень саг зуура бүтээһэнэйнь удаа түлөөлэгшэд дарханай бэлиг шадабаряар һонирхожо, хажуудань удаан зогсоо гэхэ. Нэгэнэйнь зүрүүлайнгаа хайрсагые нээмэл ёһоор дүшэ дээрэнь табихада, Серебренников дүшэн тонно хүсэтэй пневматическа балтаар тэрэ хайрсагые эбдэнгүйгөөр «хаб» гэжэ хаажархёо гэлсэхэ.

Манай сэгнэшэгүй кадр, гэжэ шахтёрнууд дэмы хэлэхэгүй.

Серебренников угаа бэлигтэй хүн юм. Ажабайдалые хододоо ажаглажа ябахадаа, хёрхо хурсаар тэмдэглэл хэжэ, уран зохёолой аргаар зураглан харуулха гэжэ оролдодог байна. Хүдэлмэришэн хүнэй хүдэр гар соо гүүрһан ульгам хурдаар саарһан дээгүүр табилуулдаг. Хажуудаа ажаллажа байһан эрхим хүнүүд тухайгаа зураглалнуудые бэшээд, районой газетэдэ эльгээдэг юм. Тэдэнь заатагүй толилуулагдадаг. Шог ёгто расказуудыень саг үргэлжэ «Улаан Сэлэнгэ» газетын хуудаһануудта уншахат. Номой суглуулбарида хүрэхөөр олон зохёолнуудаа хэблэлэй газарта дурадхаха хүсэлэнтэй юм. «Шахтёр» гэжэ соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн уран зохёолой эмхиин хүдэлмэридэ Анатолий Серебренников эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Энэ бодол зүб ха гэжэ һанамаар. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй һонирходоггүй юумэн үгы тооной гээд хүнүүд хэлсэдэг. Уран зохёолой номуудые суглуулхадаа, «Бүхэдэлхэйн литература» гэһэн сериин 200 боти болон, үшөө хэдэн зуун ном библиотекэдээ бүридхэһэн байха юм. Тэрэшэлэн манай хизаарта ургадаггүй алим жэмэс асаралсажа, эсэгынгээ саадта һуулгалсаад, туршалгын «мичуринскэ» хүдэлмэри ябуулалсана.

Анатолий Александровичай ажабайдалда сүлөө саг гэжэ үгы ха даа. Тэрэ шахтын партийна организациин даабаряар ниитэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулалсадаг. Партийна гэгээрэлэй түрүү шагнагша байхынгаа хажуугаар өөрөө лекци уншалсадаг байна. Тиихэдэ профсоюзай организациин хүдэлмэридэ үүсхэл оролдолготойгоор хабаадалсадаг. А. А. Серебренников предприятиин уралан нарижуулагшадай ба ухаалан зохёогшодой бүлгэмэй эхин эмхиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн юм. Түрүү хүдэлмэришэнэй дурадхалаар олон мянган түхэригэй алмалта арьбалалтатай дурадхалнууд «Гусиноозёрская» шахтада нэбтэрүүлэгдэһэн байха юм. Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар, зохёохы ёһоор хандадаг коммунист энэ нүхэр иимэл хадаа коллектив соогоо хүндэтэй болонхой бшуу. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ бүхэн үнэ сэнтэй. Тиимэһээ мүнөөхи суглаан дээрэ хамагай түрүүн Серебренниковэй үгэ абахада, хэншье гайхаагүй.

—Коммунист һэн тула...,—гээд Анатолий Александрович ходо хэлэдэг. Тиимэһээл ажабайдалай алишье талада өөрынгөө хамаадал, хабаадалгые һэшхэлэй хэрэг гэжэ тоолодог байна бшуу.

Н. НАМСАРАЕВ.

ГҮЙСЭДХЭЛГЫН ...М НАРИЖУУЛХА

...зуудай хүдэлмэришэдэй ажалай журам һайжараа, тэдэнэй харюусалгань дээшэлээ, хүдэлмэришэн бүхэндэ шанга эрилтэнүүд табигдадаг болоо. Тиигэжэ бидэнэр үйлэдбэринингөө ашаг үрые эрид дээшэлүүлхээр хараалнабди.

Нютагай Советүүд, мүн ажахын органууд баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хиналтаяа шангадхаха талаар хэмжээнүүдые абана. Тиигэжэ шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хангаха талаар эмхидхэлэй ба шалгалтын хүдэлмэриин хэмжээе үргэдхэхэ, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай асуудалнуудаар Советүүдэй сессинүүд, гүйсэдкомуудай заседанинууд, ажалшадай суглаанууд үнгэргэгдэнэ. Эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ депутадууд, хүтэлбэрилхы тушаалтад болон эдэбхитэд олоороо хабаадуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй мэдээжэ тогтоолтой зохилдуулан, түсэблэлгые нарижуулха, ажахын механизмуудые һайжаруулха, һунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар хэмжээ ябуулганууды советэ органууд хараалаад, тэдэнээ саг сооһь бэелүүлжэ (...)нхай. Нютагай Советүүдэй гүйсэдкомууд капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөрине зүбөөр ашаглаха, ажахын тоосоое, хамтын подряд нэбтэрүүлхэ хэрэгые ходо хинан шалгажа байдаг юм.

Нютагай Советүүд «Ажахын байгуулалтада арадай депутадуудай Советүүдэй үүргые саашадань дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной тогтоолые хүтэлбэри болгон, районой экономическа ба социальна хүгжэлтые хангаха талаар ехэ хэмжээнүүдые хараалһан юм. Жэшээлхэдэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй энэ асуудалаар абаһан тогтоолой ёһоор, 1982 оной ноябриин эсэс багта сельскэ ба сомоной, поселково Советүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, секретарьнарай, райсоведэй гүйсэдкомой таһагуудые даагшанарай семинар-зүблөөн үнгэргөө һэмди.

Нютагай Советүүдэй депутадуудаймнай 62,7 процентнь ехэ үйлэдбэри дээрэ ажалладаг байна, олонхидынь эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээнь, «50 лет Октября» совхозой Ородой-Адагай һүнэй фермын бригадир, райсоведэй депутат Цыденжап Нимаевич Норжомоев үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэб 110 процент дүүргээ һэн. Тэдэнэр байгша ондоошье амжалтатайгаар хүдэлжэ байна.

Загаһатын совхозой эхэ хонидой отарын хонишон, районно Соведэй депутат Екатерина Хандуевна Шалуева нёдондо жэл зуун эхэ хонин бүриһөө зуунһаа дээшэ хурьга абаһан байна. Тэрэ энэшье жэлдэ зуунһаа зуу гаран хурьга абаад, гарза хоролтогүй түлжүүлжэ байна. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Цырен-Ханда Дамшаева мүн лэ социалис мүрысөөнэй манлайда ябалсана. Чисаанын совхозой хонишон, районно Соведэй депутат Антонида Доржиевна Содномова даалгагдаһан 550 эхэ хониноо 576 толгой хурьга абаад, һайнаар харууһална байна. Хэжэнгын совхозой шахалгын малай гүүртын хүдэлмэрилэгшэ, райсоведэй депутат Надежда Борисовна Меньшикова харууһалдаг үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 105 процент нэмээжэ шадаа.

Тэрэшэлэн районно Соведэй депутадууд, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд Галина Георгиевна Козынина, Мария Жамсарановна Санжимитыпова гэгшэд ажал хэрэгтээ шуналтай бэрхээр хандахынгаа хажуугаар нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Тэдэнэр квартал, һара бүринингөө түсэбые заатагүй үлүүлэн дүүргэжэ шададаг. Тосхон һууринууд, гүүртэ болон фермэнүүд дээгүүр байгуулагдаһан депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд ехэ хүдэлмэри ябуулна гээшэ. Район доторнай депутадуудай 28 бүлэг, 39 пост бии. Энэ бүлэгүүд болон постнуудта хамта дээрээ 222 депутат тоологдодог. Хабарай тарилгын, таряа хуряалгын болон бусад шухала кампанинуудай үедэ депутадуудай саг зуурын постнууд болон бүлэгүүд байгуулагдадаг юм.

Районой промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд Буряадай АССР-эй алдарта ойе угтуулан, хүдэлмэринингөө сагые ашаг үрэтэйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхые, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилхые эрмэлзэнэд.

Үнгэрһэн жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Хэжэнгын, Худанай лесхозууд, тоһоной завод, районой типографи болон бусад предприятинууд үндэр амжалтануудые түйлажа, түрүүшүүлэй зэргэдэ жагсаһан байгаа. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ эрхим дүнгүүдые түйлаһан Хэжэнгын лесхозой коллектив Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй обкомой, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа бэлэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ газар тарялан элдүүрилхэ талаар нилээд хүдэлмэри үнгэргэгдэнэ. Нуга сабшалан дээрэ 79,3 мянган тонно органическа, 2,6 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдажа, 17,8 мянган гектар газар уһалагдаһан байна. Районоймнай совхозууд гүрэндэ мяха тушааха хоёр кварталайнгаа түсэбые дүүргээ. «50 лет Октября», Загаһатын болон Худанай совхозууд илангаяа һайнаар ажаллаа, эхэ хонидой 13 отарын хонишод зуунһаа зуун хурьга абаха уялгаяа бэелүүлээ.

Гэбэшье сомоной, сельскэ Советүүдэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл үзэгдэнөөр. Районой предприятинуудай ажахынуудай хүдэлмэридэ Советүүдэй зүгһөө нүлөө багаар үзүүлэгдэнэ. Харин хүдөө ажахыда таряа талханай ургаса багаар байһаар, мал ажахыдашье дутагдалнууд бии. Богонёор хэлэхэдэ, эдэ бүхы дутуу дундануудаа усадхахын тула, бүхы арга боломжоёо хүсэд хэрэглэхэ эрилтэ табигдана.

Д. БАНЗАРГАШЕЕВ,
арадай депутадуудай Хэжэнгын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Үнэгэтэйн дунда һургуулиин һурагшад жэл бүри түрэл совхоздоо ехэ туһа хүргэдэг юм. Хабар эртээнһээ теплицэ, парнигууд дээрэ хүдэлжэ эхилээд, зундаа огородой ургамалай бог үбһэ түүлсэдэг, уһалалсадаг. Энээнэй ашаар тэдэнэр ажалай горитой дүй дүршэлтэй болодог гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүлэг һурагшад ажалай үедэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕВОЛЮЦИИН ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ ТҮҮХЭ

25 жэлэй саана, 1958 оной май һарада ороной ниислэл—Москвада совет-монгол хани барисаанай бүлгэм байгуулагдаһан. Бүлэг совет түрүү хүнүүдэй—эрдэмтэдэй, алба хаагшадай, мэргэжэлтэдэй, хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай зууршалгаар томо хуралдаан зарлагдажа, аха дүү монгол арадтай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо улам саашань үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ, батадхаха зорилготойгоор тус бүлгэм эмхидхэгдэһэн юм. Бүлгэмэй президиумэй түрүүлэгшээр совет арадай алдарта полководец, Советскэ Союзай Маршал, Советскэ Союзай гурба дахин Герой Семен Михайлович Буденный анхан һунгагдаһан байна. Нүхэр С. М. Буденный олон жэлнүүдэй туршада совет-монгол хани барисаанай бүлгэмые толгойлжо ябаа. Хоёр арадай хоорондохи хани барисаанай хүгжэлтэ, ургалтада Семен Михайловичай оруулһан аша габьяа тон ехэ.

Түрүүшээр бүлгэмэй хамтын гэшүүдээр 25 предприяти болон үйлэдбэриин эмхинүүд абтаһан юм. 1965 ондо тэрэнэй тоо 200 болотороо ургаба, 1980 ондо СССР-эй 2 мянга гаран фабрика болон заводууд, колхоз болон совхозууд, эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаанууд, соёлой ба арадай гэгээрэлэй гуламтанууд тус бүлгэмэй хамтын гэшүүд болоһон байгаа.

Энэ бүлгэмэй отделенинүүд манай орондо олохон республика, хизаар болон областьнуудта, байгуулагдаһан юм. Нэн түрүүн хилэ шадарай Казахстан, Узбекистан, Киргизстан болон Буряадай, Тувагай автономито республикануудта, Хакасай, Горно-Алтайн автономито областьнуудта, Красноярска, Алтайн хизаарнуудта, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудта совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй отделенинүүд бии болобо. Хожомынь ороной бусад республика, областьнуудта тус бүлгэмэй отделенинүүд нээгдээ һэн. Совет-монгол хани барисаанай бүлгэм, тэрэнэй отделенинүүд ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Жэл бүри элдэб түхэлэй, элдэб шатын уулзалганууд болоно. Хоёр ороной экономикын, соёл культурын талаар уулзалганууд заншалта болонхой. Хани барисаанай заншалта һаранууд СССР МНР хоёрой газар дээрэ жэл бүри үнгэргэгдэнэ. Тус заншалта һарануудай үедэ хоёр талын ажалшад, алба хаагшад, хүдэлмэришэд, таряашад, мал ажалшад бэе бэетээ танилсажа, ажалайнгаа дүй дүршэлнүүдые андалдан абадаг, бэе бэедээ туһаламжа үзүүлдэг байха юм. Жэшээнь, совет-монгол хани барисаанай бүлгэм хадаа совет хүнүүдые МНР-эй түүхэтэй, соёл болбосоролой ба эрдэм ухаанай хүгжэлтэтэй монголшуудай ажабайдалтай, социалис общество барилгада тэдэнэй түйлаһан амжалтануудтайнь танилсуулна. Совет-монгол хани барисаанай эгээл түрүүшын заншалта һара 1958 ондо Казахстанда үнгэргэгдэһэн юм. Алма-Ата, Чимкент, Караганда болон бусад хото, һууринуудта суглаа хураалнууд, митингнүүд үнгэргэгдэһэн байна.

1959 ондо иимэ заншалта хани барисаанай һара Киргизэй ССР-тэ үнгэргэгдөө. Жараад-далаад онуудта совет-монгол хани барисаанай һаранууд Узбекистанда, Яхадай болон Буряадай республикануудта, Молдавида, Белоруссида, Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудта үнгэргэгдөө бэлэй. Заншалта һарын үедэ хани барисаанай суглаа хураалнууд, уулзалганууд болодог, зүжэг, кино харуулагдадаг, концерт табигдадаг, нааданууд үнгэргэгдэдэг байна. Элдэб выставкэ, харалганууд нээгдэдэг, спортын мүрысөөнүүд болодог юм. Хоёр ороной залуушуулай фестиваль олоной анхарал татадаг гээшэ.

Жэшээ болгон хилэ шадарай республика болохо Буряадай АССР-тэ байгуулагдаһан совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй отделениин ажалые абаад үзэе. Манай Автономито Совет Социалис Республика байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе тэмдэглэбэ.

Буряадай АССР-эй промышленна предприятинууд, колхоз болон совхозууд, соёл болон гэгээрэлэй эмхи зургаанууд Монголой Арадай Республикын дүтын аймагуудтай нягта холбоотой. Республикын олонхи районуудта совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй таһагууд байгуулагданхай. Аймаг, районууд өөһэд хоорондоо харилсаатай, тэдэнэй түлөөлэгшэд бэе бэедээ ходо ябалсажа, айлшалалсажа байдаг. Захааминай, Түнхэнэй районууд МНР-эй Булган, Хүбсүгүл аймагуудтай хани барисаатай, Хяагтын, Сэлэнгын, Зэдын районууд Монголой Түб аймагтай, Сэлэнгын аймагтай элдэб янзын холбоо барисаа байгууланхай. Зэдын районой Борьеогой совхоз Зүүн Бүрэнэй госхозтой харилсаатай. Улаан-Үдэ Дархан хототой нягта холбоотой гэжэ республикын олониитэдэ мэдээжэ. Тиигэжэ анда хотонууд болонхой. Буряадай АССР-эй олохон предприятинууд, эмхи зургаанууд, дээдэ, дунда һургуулинууд, соёл культурын, эрдэм ухаанай эмхинүүд совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй хамтын гэшүүд юм. Хамтын гэшүүн болоһон Улаан-Үдын мяханай комбинат Улаан-Баатарай тиимэ комбинадтай хани барисаа үнинһөө хойшо байгууланхай. Улаан-Үдын комбинадай дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэдэй хүтэлбэри доро монгол нүхэд үйлэдбэриин орёо дүй дүршэлые халан абадаг, ажалай түрүү онол аргануудые шудалдаг байха юм. Ленинэй ордено локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив хэдэн жэлэй туршада Улаан-Баатарай механическа заводтой харилсаатай юм. ЛВРЗ-дэ тус заводой электродвигательнүүд заһабарилагдана, түхеэрэлгын запас частьнууд бэлдэгдэнэ. Энэ заводто монгол хүдэлмэришэд болон инженернүүд мэргэжэлээ дээшэлүүлдэг.

Монголой хүдөө ажахын түлөөлэгшэд Буряадай АССР-эй түрүү ажахынуудта, хүдөө ажахын туршалгын республиканска станцида ерэжэ, түрүү дүй дүршэлнүүдые шэнжэлэн үзэнэ, халан абана. МНР-эй түлөөлэгшэд ажалай салин хүлһэнэй гуримтай, мал искусственна аргаар үрэжүүлхэ, хонидой нооһые оньһон аргаар хайшалха дүй дүршэлтэй танилсаһан, ороогото ургамалнуудай шэнэ сортнуудые гаргаха, тариянай үрэһэ хүрэнгэ шэнжэлхэ асуудалнуудые тон оролдосотойгоор үзэһэн байна. Һү ехээр һааха, мал таргалуулха шэнэ аргануудые халан абанад.

Монголой Арадай Республикын госхозуудай, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй даргнар Буряадай хүдөө ажахын институдай дэргэдэ хүдэлдэг хүтэлбэрилхы кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ курсануудта һуража, эрдэм мэдэсээ баяжуулдаг һурадаг байха юм.

МНР-эй болон Буряадай АССР-эй литература, искусство болон эрдэм ухаанай талаар харилсаа холбоон жэл бүри үргэдэжэ, бүри саашаа хүгжэжэ байна. Республикадамнай Монголой Арадай Республикын искусство, литературын үдэрнүүд, искусство болон хүгжэмэй үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг. Илангаяа иимэ уулзалга үдэшэнүүд, хөөрэлдөө ярилдаанууд совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй оролдолгоор эмхидхэгдэдэг байха юм. Эдэ уулзалганууд совет, монгол арадуудай интернациональна хани нүхэсэлэй ёһотой һайндэрнүүд болоно бшуу. Республикын буряад драмын академическэ театрта монгол зохёолнуудаар найруулагдаһан зүжэгүүд ходо табигдажа байдаг. Буряадай артистнар МНР-эй, хото хүдөөгөөр ябажа, зүжэг концертээ хэруулдаг болонхой. Тиихэдэ Монголой зүжэгшэд, дуушад, хатаршад эрхим һайн зүжэгүүдээ, дуу, хатараа харуулжа, манай республикын ажалшадые тон ехээр һонирхуулна. Энэ оной март һарада Буряадай республикада аяншалһан МНР-эй оперо болон баледэй театрай дуушад монгол, буряад, ород арадуудай дуунуудые, оперно аринуудые гоё һайханаар гүйсэдхөө бэлэй.

Монголой залуушуул, хэдэн арбаад хүбүүд, басагад Улаан-Үдын институдуудта, техникумүүдтэ һуралсана.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал хадаа совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй хамтын гэшүүн юм. Манай эрдэмтэд Монголой эрдэмтэдтэй нягта холбоотой. Эрдэм шэнжэлгын талаар харилсаа холбооной түсэбэй ёһоор, манай эрдэмтэд хоорондоо ябалсажа байдаг, хамтаран шэнжэлгын хүдэлмэри дүүргэжэ, хамтын зохёолнуудые бэлдэжэ, хэблэн гаргадаг гээшэ. Жэшээнь, «МНР-эй соёлой түүхын очеркнууд», «СССР ба МНР хоёрой хоорондохи соёлой, эрдэм шэнжэлгын талаар харилсаанууд» гэһэн зохёолнуудые Буряадай ба Монголой эрдэмтэд хамтаран зохёожо бэлдэһэн, хэблэн гаргаһан байна. Монгол, буряад эрдэмтэд хоёр талаһаа үнгэргэгдэдэг конференцинүүдтэ нэгэнтэ бэшэ хабаадаа. Монгол угсаатанай түүхэ, ёһо заншал, хэлэ, бэшэг, уран зохёол шэнжэлэн үзэдэг эрдэмтэдэй Уласхоорондын конгрессто Буряадай эрдэмтэд хабаададаг юм. 1982 оной сентябрь һарада болоһон монголшо эрдэмтэдэй IV конгрессто Ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэй хабаадаһан, элидхэлнүүдые хэһэн байна.

1947 ондо, 36 жэлэй саада тээ Монгол орондо монгол-совет хани барисаанай бүлгэм байгуулагдаһан юм. Тэрэ сагһаа хойшо тус бүлгэм ехэхэн хүдэлмэри хэһэн түүхэтэй. Оронойнгоо ажалшадые СССР-эй амжалта түйлалтануудтай, мүн совет уран зохёолой искусство болон эрдэм ухаанай түйлалтануудтай тэрэ танилсуулна. Жэл бүри Монгол орондо монгол-совет хани барисаанай заншалта һара үнгэргэгдэдэг байна. Нёдондо жэлэй октябрь—ноябрь һаранuудта 31-дэхи заншалта һара эмхидхэгдээ бэлэй. Тус һарын үедэ аха дүү хоёр оронуудай, арадуудай хоорондохи нүхэсэл, хани харилсаан тухай элидхэл, лекцинүүд уншагдаһан, элдэб выставкэнүүд эмхидхэгдэһэн, кинофильм, зүжэгүүд харуулагдаһан байха юм. Монголой хото, тосхонуудта социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ һэн. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөн МНР-тэ «хани барисаанай вахта» гэһэн уряа доро үргэнөөр дэлгэрээ бэлэй.

Совет-монгол арадуудай хани барисаан манай социалис оронуудай хүсэ шадалай эшэ үндэһэнэй нэгэн юм.

Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор.

Хилын сааһаа — ТАСС, АПН

ЭБ НАЙРАМДАЛ — ГОЛ ХАРАА ШЭГЛЭЛ

Социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Москвада болоһон уулзалгын дүнгүүд бүхы дэлхэйн арад түмэнэй анхарал татана, һонирхол үүсхэнэ. Эб найрамдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэл хадаа Советскэ Союзай ба социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай гадаадын политикын генеральна хараа шугам болоно гэжэ гадаадын хэблэл, радио болон телевидени тэдэнине шэнжэлхэдээ тэмдэглэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дары түргөөр болюулхын, буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряажа эхилхын тула сагаа гээхэгүйе баруунай оронуудые уряалһан уряа Москваһаа соностобо гээд тэмдэглэгдэнэ. Газар дэлхэйн арадуудай хүсэл эрмэлзэл тэрээн дотор нэбтэрэнхэй.

Москвада болоһон уулзалга, тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгэ уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдэй гол зүйл боложо, тэдэнэй саашанхи хүгжэлтэдэ удаан саг соо үүргэ нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ Болгариин **«Работническо дело»** газетэ бэшэнэ.

Уласхоорондын байдалые бодолтойгоор, гүнзэгыгөөр шэнжэлһэнэй үндэһөөр Москвагай уулзалгада хабаададагшад НАТО-гай гүрэнүүдтэ зорюулагдаһан хэдэн дурадхалнуудаар оронуудайнгаа эб найрамдалта гадаадын политикын генеральна гол ёһонуудые тодорхойлбо. Эдэ дурадхалнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха хэрэгтэ зам нээхэ байна. Хамтын мэдүүлгэ манай үеын орёо шухала асуудалнуудта политическэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр, харюусалгатайгаар хандаһан хамтын мэдүүлгэ болоно гэжэ ВКП-гэй ЦК-гай орган тэмдэглэбэ. Тэрэ эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангалгада нүлөөлһэн, олон миллион хүнүүдэй этигэл найдалые, эрмэлзэл хүсэлые, шунал абьяасые харуулһан гол шухала документнүүдэй нэгэнинь боложо, мүнөө үеын түүхэдэ орохо юм.

Москвада баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгые дэлхэйн арадууд халуунаар һайшаана гэжэ **«Нойес Дойчланд»** (ГДР) батална. Тэрэ уласхоорондын байдалые һайжаруулха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэнэ ехэ үүсхэл болоно. Баруунай оронуудай дайн байлдаа журөөдэжэ, США-гай буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээжэ байхадань, Советскэ Союз болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд манай дэлхэйн арадуудай аша туһые бодотоор хамгаалдаг байһанаа үшөө дахин харуулба. Хойто-Атлантическа договорто хабаададаг гүрэнүүд хандалгадамнай бүтэмжэтэй һайн харюу үгэхэ аабза гэжэ социалис оронууд хүлеэхэ эрхэтэй.

Европодохи байдалай түгшүүрилээр, ядерна дайнай аюулай ургалтаар дэлхэйн арадууд һанаагаа ехээр зобожо байна гээд Москвада абтаһан хамтын мэдүүлгэһээ ойлгонобди гэжэ Чехословакиин **«Руде право»** газетэ бэшэнэ.

Ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые Европын газар дайда дээрэ тараан тодхохо гэһэн США-гай ба НАТО-гай түсэбүүд эб найрамдалай хуби заяанда аюултай байна гэжэ социалис оронууд үшөө дахин тон зүбөөр тэмдэглэбэ гээд **Пренса Латина** (Куба) агентство тэмдэглэнэ.

Москвада болоһон уулзалгын дүнгүүд эб найрамдалые, ажабайдалые хамгаалхын түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө хэрэгтэ шухала хубита оруулха байна гэжэ Вьетнамай **«Нян зан»** газетэ тэмдэглэнэ. Хельсинкидэхи зүблөөнэй Түгэсхэлэй акт дотор бэшэгдэһэн уялгануудтаа аха дүү оронуудай үнэн сэхэ байһаниинь хамтын мэдүүлгэ дотор тодорхойлогдобо гэжэ газетэ бэшэнэ.

Ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдэй, нэн түрүүн СССР-эй ба США-гай ядерна буу зэбсэгүүдые нэгэн доро тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшадай дурадхалые американ эб найрамдалай тала баригшад һайшаана гэжэ «Амидаралта байдалай түлөө совет» гэдэг США-гай ниитын эмхиин хүтэлбэриин гэшүүн **Джером Гроссман** мэдүүлбэ. Энэ үүсхэл хадаа буу зэбсэгүүдые хуряаха, ядерна дайнай аюулые сараха замда үшөө нэгэ шухала шата болобо гэжэ хэлээ.

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд Европодо эб найрамдал бэхижүүлхээр, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаар бэлэн байһанаа үшөө дахин гэршэлбэ гэжэ эб найрамдалай, харилсаа холбооной ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө Баруун Германиин комитедэй бюрогой гэшүүн **Ахим Маске** мэдүүлбэ. Шухала дурадхалнууд, тэрэ тоодо ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха тухай дурадхал Москваһаа оробо гэжэ тэрэ хэлээ.

Баруун Германиин профсоюзууд ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадана, ушарынь юуб гэхэдэ, энэ ороной бүхы хүн зон ядерна дайнай аюулай үргэдэһые улам үргэнөөр ойлгодог боложо байна гэжэ Бавариин (ФРГ) окружной профсоюзай организациин түрүүлэгшэ **Манфред Лейкауф** тэмдэглэбэ.

Москвада баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгэ ядерна дайе зайсуулан сараха зорилготой шухала алхам болоно, эб найрамдалай түлөө арадуудай тэмсэлдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ Баруун Берлинэй **«Вархайт»** газетэ бэшэнэ, Советскэ Союзай һүүлээр баруунай гүрэнүүд ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга абаха ёһотой.

ИНДИИН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ЗОРИЛГОНУУД

ДЕЛИ. Национальна экономикоёо саашадань бэхижүүлхэ, промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэрине хүгжөөхэ, үгытэй ядуу байдалые усадхан зайсуулха гээшэ ороной правительствын зохёон хараалжа байһан Индиин социально-экономическа хүгжэлтын долоодохи табан жэлэй түсэбэй (1985—1990 онууд) гол зорилгонууд болоно гэжэ түсэблэлгын министр Ш. Б. Чаван мэдээсэбэ. Экономическа бэеэ даһан байдалай үндэһэ һуури болохо гүрэнэй секторые хүгжөөлгэдэ правительство гол анхаралаа хандуулна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Гүрэнэй хиналта доро байдаг предприятинууд энэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ, экономическа байгуулалтын бата бэхи үндэһэ һуури табина. Март һарада дүүрэһэн 1982—1983 онуудай финансын жэлэй дүнгүүд илангаяа шухала удха шанартай байна. Энэ финансын жэл зургаадахи табан жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ шиидхэхы шата болобо.

ХАЛУУНААР ҺАЙШААНА

УЛААН-БААТАР. Социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Москвада болоһон уулзалга дээрэ баталагдан абтаһан хамтын мэдүүлгын тобшололнуудые халуунаар һайшаажа, гүйсэд дэмжэжэ байһанаа Монголой Арадай Республикын правительство бүхы монгол арадай үмэнэһөө мэдүүлээ.

Энэ документ уласхоорондын байдалай тон аюултай хүгжэлтэдэ, ядерна дайнай аюулай дэбэрэлгэдэ үшөө дахин анхаралаа хандуулна гэжэ МНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

НИКАРАГУАГАЙ МИНИСТРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

МАДРИД. Хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Никарагуагай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мигель д'Эското сандинис правительство тушаа Рейганэй захиргаанай бэелүүлдэг хараа шэглэлые эрид буруушааба. Никарагуада эсэргүүгээр соносхогдоогүй, хуули буса, гутамшаг муухай дай США үүдхэнэ гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Хоёр ороной хоорондохи түгшүүрилые һуларуулха харгы замуудые бэдэрхэ зорилготойгоор Никарагуагай ба Гондурасай хоорондо хоёр талын хөөрэлдөө хэлгэдэ Вашингтон али бүхы һаад тойбо татана.

АФГАНИСТАН - ПАКИСТАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ЖЕНЕВЭ. ООН-ой Генеральна секретариин түлөөлэгшэ Д. Кордовесой хабаадалгатайгаар Афганистан-Пакистанай хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата Женевэдэхи Нацинуудай ордон соо дүүрэбэ. Хөөрэлдөөнүүд дээрэ Афганистанай Демократическа Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Якуб Хан Пакистанай делегацие толгойлоо.

...АД ҮНЭН» ...бишэнэй һүүлээр

...ЭН АБТАНА, ...ШЬЕ АБТАХА»

...най номерто «Үндэр дабаан өөдэ...» ...лилогдоһон байна. Тэрээн дотор ...мжээнэй абтахын тула редакци ...ленна районно нэгэдэлдэ хандаа ...екиин кадрнуудай талаар ахамад ... табилгатайгаар ерэһэн харюу до...

...үхы хонишодой дунда тус статья ... дотор дурдагдаһан бүхы дутуу ...лаар хүтэлбэрилэгшэдэй болон бүхы ...аридалга доро хэмжээнүүд абтажа ...мжээнүүд хараалагдаа.

...гдэдэг хонишодой суглаан дээрэ ...гагдажа, удаадахи жэлэйнь социа... суглаан дээрээ хонишод хубиин...бадаг заншалтай. Жэшээлхэдэ, С. Б. ...оллективтэ 1983 ондо зуун хонин ... гэһэн даабари үгтэһэн байгаа. ...бахадаа, зуунай 105 хурьга хараал... 2 хурьга абаад байна.

...оо тэжээл өөһэдөө бэлэдхэдэг ...ады хүдэлмэри ябуулагдажа эхи...нишоднай нёдондоһоойхиһоо тэжээ...дэг болонхой юм.

...тадаа зүһаланда гаргагдажа, нуга ...ээгүй. Гүүртэ, отара бүхэндэ хаам...нхэй, хуушануудынь заһабарилаг...

...алтэд хонинай үүлтэр һайжаруулха ...эмжээ абажа байна.

ТЕАТРАЙ МҮНДЭЛЬЭН ҮДЭРТЭ

БАРНАУЛ. Новосибирскын гүрэнэй оперо, баледэй академическэ театр Алтайн ажалшадта айлшаар ерэнхэй. Хизаарай түбтэ П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэһэн баледээр тэрэнэй гастроль эхилээ. «Сибириин Ехэ театрай» гастрольнуудай тэрэнэй мүндэлһэн удэртэй тудаһаниинь һайшаалтай.

1942 оной намар, дайнай түлэг үедэ, Совнарком Новосибирскдэхи оперно театрай барилгые түрүүшын ээлжээнэй барилгануудай тоодо оруулха тухай шиидхэбэри абаһан юм. Харин 1945 оной майда, Илалтын салютай һүүлээр гурбан үдэрэй үнгэрөөд байхада, М. Глинкын «Иван Сусанин» опероор театр нээгдээ һэн. Хэмжээнэйнгээ талаар тэрээнтэй адли театр орон дотор байгаагүй.

Сибириин театрай коллектив зохёохы ёһоной бэдэрэлгээрээ, артистнуудайнгаа бэлиг шадабаряар харагшадаа баясуулдаг юм. Новосибирскын балет гансал манай орон дотор бэшэ, мүн хилын саагуур мэдээжэ болонхой. Тэрэнэй артистнууд дэлхэйн дүшэ гаран гүрэндэ гастролёор ябаһан байна.

...УУНТАЙ ...СЭН

...ба «Сулук» тоехо...ашан» гэһэн тэмдэг ...тор М. Журавлевто

...ёлой байшанда ун...н авторска үдэшэдэ ...т байлсаһан байгаа. ... Сулук станциин ба...баровскиин комсомо... М. Журавлев ерэһэн ...эглэнэ. Эндэ үдэшын түүдэгэй дэргэдэ композиторай гитара зэдэлээ һэн. Түрүүшын барилгашадай ажаллахадань тэрэнэй хүгжэм дуун туһалдаг, ажалай баатаршалгада уряалдаг байгаа бшуу.

Композиторай эмхидхэһэн дуунай-инструментальна ансамбль хүдэлмэришэдэй бүхы талмайнуудта бэлиг шадабаряа харуулһан байха. Түрүүшын барилгашадай ажал хүдэлмэриие магтан дууланан М. Журавлевой аялга дуунууд түмэр замай барилгашадай соёлой ордонгууд болон клубуудта зэдэлдэг, радиогоор дамжуулагдадаг юм.

БАМ-ай Зүүн участок.
Сулук,

(ТАСС).

ЗҮРХЭТЭЙ, ЗОРИГТОЙ ЯБАА

Алексей Михайловичые би үнинэй мэдэхэб. Тэрэ зон нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһон хүн. А. М. Пушкарев дайнай, ажалай ветеран юм.

Энэ багахан хөөрөөн соогоо танилайнгаа намтарай зарим талануудые дэрэ тэмдэглэхэ хэмни.

Тарнашадай булэдэ түрэһэн Алеша бага наһанһаа эхилжэ, ажалда дуршэһэн, ямаршье хүдэлмэриие голожо, шэлэжэ байнгүйгөөр хэдэг байһан хүмүүжэһэн байна. Тэрэнэй эсэгэнь дэлхэйн түрүүшын дайнда бусаагүй. Тиимэһээ хүбүүн эрэ хүнэй ажал бээ хусоодүй ябаадаа, хэжэ захалһан байгаа бшуу.

Алексейн һаял хори гараад байхадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ һэн. Одоол ажалаха, хүдэлхэ наһанай эхин. Тээд харанс хара этэгээдүүд харгалта һайхан байдалыемнай һандаргааба. Тиигээд ажалайдалаа түбхинэн зохёохоо бэлдэжэ байһан залуушуул аха нүхэдтээ, үбгэ эсэгэнэртээ хамта фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ жагсаа...

А. М. Пушкаревэй энэрэхэ дайшалхы олон шагналнууд шардаг. Мүнөө энэ сэрэгшын намтарай нэгэ һонин зүйл дээрэ тогтоё.

...1942 он бэлэй. Тиихэдэ Алексей Смоленскэ областьдо гитлеровецүүдтэй хайра гамгүй тэмсэжэ ябаа. Нэгэ байлдаанай үедэ ротын сэрэгшэдэй миин лэ 8-ниинь үлэһэн байгаа. Юумэн урагшагүйдэр дэхэдөө бүри урагшагүйдэр гэжэ хэлэдэг ёһоор, тэдэнэр дайсанай ара талада үлэшэһэн байгаа бшуу. Өөһэдынхидтөө хүрэжэ шадахаяа болиһон манай сэрэгшэд партизануудай отрядта ороо һэн. Тиигэжэ тэрэ фашистнартай хатуу шанга тэмсэлээ үргэлжэлүүлбэ. Партизануудай отрядай командир Марышевай А. М. Пушкаревто үгэһэн характеристикэ хэлэгшылэнай гэршэлнэ. Тэрээн соонь иигэжэ уншанабди: «Зүрхэтэй, айха түбэгшөөхые мэдэдэггүй, һүбэлгэн, шэрүүншэг занһтай хүн». Алексей Михайлович, үнэхөөрөөшье, тиимэ байһан. Нэгэтэ партизанууд үүр сайжа байха үеэр хандармнуудай тогтоһон багахан тосхондо добтолон ороһон юм. Нэгшэээ амидыгаар алдахагүй гэһэн эли тодо даалгабари үгтэһэниинь гайхалгүй. Гитлеровецүүдэй тэрьелхэ гэһэн һэдэлгэ бүхэниинь гал дүлөөр угтагдажа байгаа бшуу. Һүүлэй үүлзүү тосхоной захын гансахан гэр сүлөөлэгдэнгүй үлэһэн байна. Тэндэ шэбхэнһэн немец жандармнууд амин нэтэрүүгөөр эсэргүүсэжэ оробо. Ушарынь хадаа нэмэлтэ хүсэнүүд фашистнуудта ерэжэ болохо байба. Энэ гэрэй ойро буудалдажа байһан Алексей шал рамагүй сонхо руу гэнтэ һүрэн ошожо, автомадайнаа нэгэ очередёор гитлеровецүүдые анигүй болгожорхёо һэн. Зүгөөр өөрынхинь нүхэдынь тэр сонхоо гэр дотор үргэжэ гаргахан байха юм. Эрэлхэг зоригтой партизан тиихэдэ хүндөөр шархатаһан байгаа. Тэрэнэй хүлнүүдээ эмшэлүүлжэ байхадань партизануудай отрядай командование Улаан Одоной орденоор А. Пушкаревые шагнаха тухай зүүршэлтэ бэшээ һэн.

Энэ ушар Алексей Михайловичай зүрхэтэй, фашистнарые бута сохихо хэрэгтэ һяла хубитала оруулһаныень тодоор харуулна.

...Тэрэ дайнайшье һүүлэй жэлнүүдтэ Загарайнгаа районой Карл Марксын нэрэмжэтэ совхоздо оролдосотой һайнаар хүдэлдэг бэлэй. Нүхэр Пушкарев олон жэлэй туршада түмэршэ дарханаар ажаллаһан намтартай. Мүнөө Алексей Михайлович пенсидэ гаранхай юм.

Р. МУНКОЕВ.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

УРАН ЗОХЁОЛЫЕНЬ ШУДАЛАН...

Ородой агуу поэт А. С. Пушкинда зорюулагдаһан клуб байгуулха гэһэн үүсхэл 1979 онһоо эхитэй юм. Хүсөөтын дунда һургуулиин һурагшад ород хэлэ ба литературын багша Ц-Д. Ч. Гомбоевагай хүтэлбэри доро нэн түрүүн литературно-хизаар ороноо шэнжэлэлгын кружок байгуулаа һэн. Удаань кружогой гэшүүд А. С. Пушкин тухай тодорхой материалнуудые суглуулха гэжэ шиидээ бэлэй. Уламжалан ородой поэзиин түрүү ёһо заншалнуудай буряад уран шүлэгэй хүгжэлтэдэ нүлөөлһэн тухай шэнжэлэл хэхэ зорилготой һэн.

Тэрэ гэһэн сагһаа жэл бүри хоёр долоон хоногтоо нэгэ дахин клубай гэшүүд суглардаг. «Чаадаевта» гэһэн оролто шүлэг-гими, эхиндэнь зэдэлдэг заншалтай. Хүн бүхэн клубта орохынгоо урда һайн дуранай тангариг үгөө һэн: «Эдир пушкинист» клубай гэшүүн болоходоо, ородой агуу поэдэй ажабайдалые ба литературна уг баялигыень шудалхаб, тэрэнэй зохёохы ажал ябуулга тухай мэдэсээрээ хүн зонтой хубаалдахаб».

Хизаар нютагаа шэнжэлэгшэд энэ хүдэлмэрээ урагшатайгаар ябуулхын тула А. С Пушкинай нэрэ зүүһэн олон музейнүүдэй түлөөлэгшэдтэй бэшэлсэжэ эхилээ һэн. Оронойнгоо мэдээжэ поэт болон уран зохёолшодтой харилсаа холбоотой болоо. Жэшээлхэдэ, поэдүүд Давид Кугультинов, Эдуардас Межелайтис, Расул Гамзатов, Михаил Дудин гэгшэд шүлэгүүдэйнгээ номуудые эдиршүүдтэ эльгээһэн байна. Буряадаймнай мэдээжэ уран зохёолшод Николай Дамдинов, Солбон Ангабаев, Гунга Чимитов гэгшэд Хүсөөтын һурагшадай һайн һайхан үүсхэлые бодотоор дэмжэһэн, зүбшэл заабари үгэһэн юм. Эдэнэй үхибүүдтэ бэлэглэһэн өөһэдынь номууд соо А. С. Пушкинда зорюулагдаһан шүлэгүүд бии.

Үхибүүд агуу поэдэй 5 үри һадаһантай бэшэгээр харилсаа холбоо байгуулаа. Гурбантайнь саг үргэлжэ бэшэлсэдэг. Клубай хүдэлмэрээр, һургуулиин хэрэгүүдээр саг үргэлжэ тэдэнь һонирходог. Эльгээһэн материалнуудые хэрэглэн үхибүүд гоё һайхан планшет нэмэглэн гоёонхой. «А. С. Пушкинай үри һадаһантай бэшэлсэһэн тухай» гэжэ планшедынь нэрлэгдэнхэй.

С. Н. Данилевская А. С. Пушкинай гуша мүн. «А. С. Пушкин Н. В. Гоголь хоёрой үри һадаһанайнгаа талаар түрэл гарал болоһон тухай» гэһэн дурсалгануудые тэрэ эльгээгээ бэлэй. Г. М. Воронцов—Вельяминов Парижда ажаһуудаг. Тэрэ манай ороной эдир пушкинистнүүдтэй саг үргэлжэ бэшэлсэдэг, совет орондо айлшаар ерэдэг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ француз эсэргүүсэлтын жагсаалда дайлалдаһан намтартай юм. Г. М. Воронцов-Вельяминов Хүсөөтын һурагшадта «Пиковая дама» зохёол француз хэлэн дээрэ, «Роковое оружие» гэһэн статьягай фото-буулгабари эльгээгээ юм... Бүхы бэшэгүүдыень нарин нягтаар хадагалагдажа байдаг. Н. Е. Гибшмантай үхибүүд мүн лэ амар мэндээ бэшэлсэдэг юм.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтуулан, клубай гэшүүд Чебоксарай, Полтавын, Одессын, Грузиин, Белоруссиин Молдавиин эдир пушкинистнүүдтэй харилсаа тогтоогоо. «Пушкинай үри һадаһад» гэжэ ном бэшэһэн В. М. Русаковһоо бэшэгүүдые абаа һэн. Михайловскын музей-заповеднигэй директор С. С. Гейченко үхибүүдэй шэнжэлхы хүдэлмэридэнь амжалтануудые хүсэжэ, тэдэнэй үүсхэлдэ баясажа байһанаа мэдүүлээ һэн. Псков хотодо ажаһуудаг уран зураашан, Социалис Ажалай Герой Чирков поэдэй зохёолнуудта тааруулан зураһан зурагуудаа Хүсөөтэ эльгээһэн байна. Ерээдүйдэ клубай гэшүүд литературно-хизаар ороноо шэнжэлгын музей нээхэ хүсэлтэй.

«Пушкин манние харилсуулаа» гэһэн стенд бэлдэгдэнхэй. Багахан Хүсөөтэ тосхонһоо ороной олон ондоо область болон республиканууд тээшэ улаан зурлаа татагданхай харагдана.

Пушкинай зохёолнууд мүнөө бүхы оронуудта, олон ондоо хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэн гаргагдана. Баталамжань гэхэдэ, 26 хэлэн дээрэ оршуулагдаһан Пушкинай зохёолнуудые Хүсөөтын эдир пушкинистнүүд хадагалжа байдаг.

Мүнөө һурагшад «Пушкин ба буряад литература» гэһэн темээр хүдэлнэ. Пушкинай амиды мэндэ байха үедэ зохёолнуудынь Буряадта мэдээжэ байһан гэжэ элитэ. Гол түлэб поэдтэй бэшэлсэдэг байһан декабристнууд һуурин хүн зондо ородой поэт тухай хөөрэжэ үгэдэг, зохёолнуудыень уншадаг һэн.

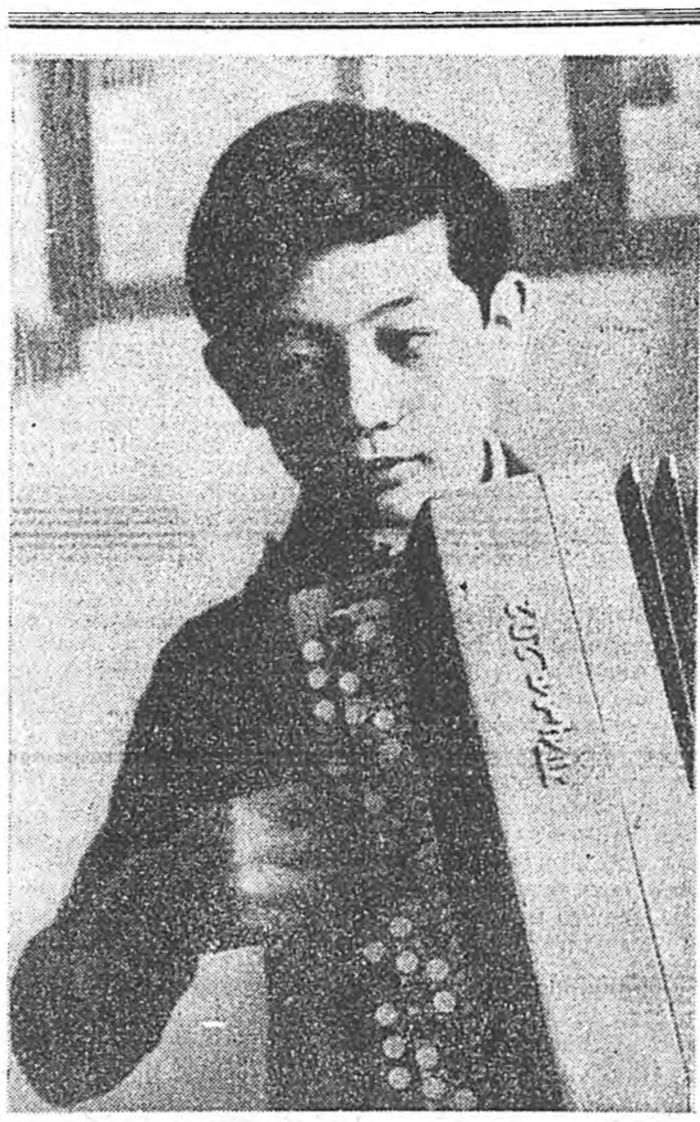
Гадна үсөөн тоото «инородческо» училищинуудта һурадаг буряад үхибүүд Пушкинай зохёолнуудтай танилсадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, Троицкосавскын ород-монгол һургуулиие 1835 ондо дүүргэһэн Доржи Банзаров А. С. Пушкинай агуу бэлигтэ һүгэдэдэг байһан, номуудыень олоор уншаад, хүн зондо удхыень юрэнхыгөөр хөөрэжэ үгэдэг бэлэй. Уран зохёолшо Чимит Цыдендамбаев «Зоригжолой ошо бадаруулагша» гэһэн статья соогоо иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Ямаршье арадай национальна поэзидэ Пушкинай зохёохы ажал ябуулга хадаа бэлиг шадабариин, эрхэтэн ёһоор түрэл орондоо хандалгын жэшээ боложо үгэдэг. Манай буряад поэзи Пушкинай дэмбэрэлтэ арюун нүлөөе өөр дээрээ үзөөгүй һаа, жанрай, уран шадабариин талаар иимэ үндэр хэмжээндэ хүрэхэгүй».

Тиимэһээл уран шүлэгэй ульгам аялга бэдэрхэдээ, буряад поэдүүд саг үргэлжэ Пушкинда ухаагаараа эрьен хандадаг, байгуулгаараа юрын аад, хүсэ бодол ехэтэй шүлэгүүдэйнь мүрнүүдые сээжээр дабтадаг юм. Мүнөө совет хүн бүхэн бүри багаһаа гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэнэ гээшэ. Эдир пушкинистнүүд Улаан-Үдэ хото ерэжэ, Буряадай оперо болон баледэй театрта ороо, «Евгений Онегин», «Пиковая дама», «Русалка» оперонуудые шагнаа, «Бахчисарайский фонтан» гэһэн балет хараа һэн.

Клубай гэшүүд Михайловское ошожо ерэхэ хүсэлтэй. С. С. Гейченкын зүгһөө тусхай уряал абанхай юм. Үхибүүдэй суглуулһан материалнууд соо хоморой шухаг, сэгнэшэгүй удха шанартай зүйлнүүд бии. Энэмнай хадаа А. С. Пушкинай национальна соёл культура болон литературын хүгжэлтэдэ үзүүлһэн нүлөөгэй нэгэ гэршэ мүн шуу.

«Эдир пушкинист» эдэбхиеэ бадаргаһаар.

Н. АЖЕЕВА,
эдир аяншалагшадай республиканска станциин методист.

Олег Дашибылов энэ жэлдэ юрэнхы эрдэмэй һургуулиин наймадахи классай шалгалтануудые бариһан байна. Тиихэдэ Олег Хяагта хотын искусствын һургуулиин баянай табадахи класс баһал дүүргэв. Олег алишье һургуулидаа оролдосотой бэрхээр һурадаг. Хэшээлнүүдтээ бэлдэмсээрээ батаар гартаа баянаа абажа, хүгжэмэйнгөө һургуулиин даабаринуудые дүүргэжэ эхилдэг заншалтай. Тиимэһээ Олег Дашибылов шалгалтануудаа эрхимээр тушааһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Олег Дашибылов.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

СОЁЛ БА АЖАБАЙДАЛ

АРАДУУД ХООРОНДЫН ХАРИЛСААНАЙ ХЭЛЭН

«Ород хэлэн айхабтар түргэн дэлгэржэ байна», — гэжэ Лондоной «Файнэншл таймс» газетэ һаяхана тэмдэглэхэ зуураа тэрэнэй дэлхэй дээрэ онсо ехэ үүргэтэй болоһон ушарые онсолон заагаа һэн. Табан түби дээрэ ажаһуудаг хэдэн зуун миллион ород бэшэ үндэһэ яһатад энэ хэлэ шудалнашье, мэдэхэшье болонхой юм. Тиихэдэ манай орон дотор энэ хэлэнэй дүүргэдэг уг зорилго ба удха шанар ямар бэ гэһэн асуудалай гарахань хуулита. Мүнөө энэ асуудалда үндэһэ яһатадай хоорондохи харилсаанай талаар мэдээжэ мэргэжэлтэн профессор **Масхуд Джунусов** (СССР-эй Наукануудай академиин социологическа шэнжэлгэнүүдэй институт) иигэжэ харюусана.

СССР-эй хүн зоной хоорондоо харилсахадаа хоорэлдэдэг, тэрээн дээрээ бэшэдэг бүхы хэлэнүүдые ямаршье полиглодой (нэгэ доро олон хэлэ мэдэдэг хүн) шудалжа барахагүйнь лабтай. Ушар юуб гэхэдэ, ганса манай орон дотор 36 иберийско-кавказска, 25 турок, 24 индо-европейскэ, 22 монгол, тунгус-маньчжур болон эртын азиат, 20 финно-угорска, бусад хэлэнүүд тоологдоно бшуу. Эдэ хэлэнүүд адли тэгшэ эрхэтэй, ямаршье илгалта, хашалтагүйгөөр зэргэ хүгжэжэ байдаг гээшэ. Нүгөө талаһаа, СССР-тэ тогтонижон байгуулагдаһан нэгэ ниитэ экономическа ба социальна системын интернациональна шэнжэтэй болон хүгжэжэ байһан мүнөө сагта үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэдэй хоорондоо харилсаха аша үрэ ехэтэй зэр зэмсэгэй хэрэгтэй болоһониинь хэндэшье һайн ойлгосотой ааб даа. Энэ тон харюусалгатай уялгые дэмы бэшэ ород хэлэн дүүргэнэ гэжэ онсолон тэмдэглэе. Ород хэлые манай ороной диилэнхи хүн зон һайн шудаланхай. Тиихэдэ бумбэрсэг дэлхэй дээрэ хитад ба англи хэлэнүүдэй удаа энэл хэлэн эгээл үргэнөөр дэлгэрэнги гэжэ мэдээжэ.

Эндэ имагтал ород хэлэнэй дэлхэйгээр таран дэлгэрһыень баримталһан тоонуудые гол шалтагаан болгон дурдана бэшэбди. «Славян-ород хэлэн гээшэ алишье талаараа Европын бусад бүхы хэлэнүүдһээ арсашагүй үлүү һайн үгүүлэлэй материалтай юм», — гэжэ ганса өөрынгөө бэшэ, мүн нүхэдэйнгөө һанамжые согсолон, агууехэ Пушкин тэмдэглэһэн байдаг. Ород хэлые хариин оронуудай уран зохёолшод, оршуулагшад үндэрөөр сэгнэдэг һэн. Жэшээлхэдэ, хэлэ, бэшэг шэнжэлдэг немец эрдэмтэн Варнхаген фон Энзе тэрэниие «славян хэлэнүүд соогоо эгээл баяниинь, эгээл хүсэн түгэсынь мүн» гэжэ тодорхойлоо. Харин Франциин суута уран зохёолшо Проспер Мериме ород хэлые: «Европо соогоо баян, хүнэй сэдьхэлэй эгээл нарин утаһые дайран харуулха шадалтай, тодо һоорһоо гадна, юумые хураамжалан бэшэхэдэ таатай зохид», — гэжэ зааһан юм. Тиин дэлхэйн олохон оронуудай ниитэ хүн зон «ород хэлые шудалхада, алишье талаараа аша туһатай байһыень... мүн тэрээн дээрэ зохёогдоһон баян литература мэдэхэ хүсэлтэйень» Фридрих Энгельс анхарга бэлэй. (К. Маркс, Ф. Энгельс. Зохёолнууд. 18-дахи том, 526-дахи хуудаһан).

Мүнөө үеын хүн зоной ажабайдалда, нэн түрүүн манай орон дотор, ород хэлэн үдэрһөө үдэртэ улам ехэ удха шанартай боложо байнхай. Совет хүнүүдэй 60 процентнь тэрэниие түрэл хэлэмнай гэжэ мэдэрдэг. Хэрбээ 1970 ондо бусад хүн зоноймнай 17 процентнь хоёрдохи түрэл хэлэн мэтээр һайнаар шудаланхайбди гэжэ тоолодог байгаа һаа, мүнөө тиимэшүүлэй тоо 23 гаран процентдэ хүрэнхэй. Энэ үрэ дүн хуулита ёһоороо саашадаашье ургажа байнхай. Ород хэлэ хүсэд һайнаар мэдэнэгүйбди гэжэ бээе тоолодог олон миллион совет хүнүүд тэрэниие шудалгаяа үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэйгөө мэдүүлдэг. Тэдээндэ туһалха гээшэ мүнөө тон шухала зорилго болонхой. Энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ совет педагогикын нөөсэлһэн баян дүй дүршэл ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь элитэ.

Бумбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээл ехэ эрдэм мэдэсэтэй гэжэ нэрлүүлдэг обществын шэнэ үеын арга боломжо ба эрилтые гүйсэд хангаха бэдэрэлгэнүүдэй хэгдэхэ, таатай шиидхэбэринүүдэй баталагдан абтаха ёһотойнь арсашагүй. Мүнөө үедэ СССР-тэ 103 миллион һурагшад тоологдоно гэхэ гү, али бүхы хүн зонойнь 38 процентнь болоно. Харин 1940 ондо һурагшадайнь тоо хүн зонойнгоо дүрбэнэй нэгэ гэхэ гү, али 25 процентнь болодог байһан юм. Һургуулинуудта бүхы предмедүүдые, тэрэ тоодо хэлэ бэшэг заалга хэмжээгүйгөөр һайжаруулагданхай юм. Тиихэдэ ород хэлэн имагтал тэдэнэй нэгэниинь бэшэ, харин эрдэм номой баян нөөсэ нээхэ ёһотойл түлхюурынь боложо тодоронхой гээшэ. Үнэхөөрөөшье, бүхы дэлхэй дээрэ толилогдодог научно-техническэ зохёолнуудай гурбанайнь нэгэн ород хэлэн дээрэ гарана.

Түрэл хэлэнһээ гадна ород хэлэ һайн мэдэхэ гээшэ Советскэ Союзай эрхэтэн бүхэнэй эрилтэ, ажаһуудалайнь таһаршагүй нэгэ шэнжэнь болохоһоо гадна, арадууд болон үндэһэ яһатадай хани харилсаанай улам бэхижэлгын, тэдэнэй түрэл оронойнгоо ба дэлхэйн соёлой түйлалтануудта шэлжэлгын хэрэгтэ горитой үүргэ дүүргэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой һаяхана үнгэргэгдэһэн заседани дээрэ энээн тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоһон байна. Тэндэл «оронноймнай экономикын арадай ажахын ниитэ нэгэн комплекс боложо байхада, совет хүнүүдэй нацинууд хоорондын харилсаанай хэрэгсэл болгожо, һайн дураараа абаһан ород хэлэнэй удха шанар урган дээшэлээ» гэжэ тэмдэглэгдээ һэн.

Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоол дотор союзна ба автономито республиканuудта ород хэлэ шудалха хэрэгые хүнгэдхэхэ зорилготой, мүн учебнигүүд, туһаламжын, методическа ба уран һайханай литературын шанарые һайжаруулха, ород хэлэнэй багшанарые бэлдэлгые үргэдхэхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа юм.

Совет залуушуулай, бүхы һурагшадай, элдэб үндэһэ яһатадһаа бүридэһэн уншагшадай ород хэлые эрхим һайнаар шудалха талаар ургажа байдаг эрмэлзэл хүсэлыень, эрилтыень гүйсэд хангаха зорилгоор ехэ юумэнэй манай орон дотор хэгдэхэ байһанда бата найдамаар.

Лев БОБРОВ,
АПН-эй шэнжэлэгшэ.

АЖАЛДА ЗОРИГЖОН...

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай хүдэлмэрээ эхилхэ хаһань ерэнхэй. Хяагтын районой һургуулинуудай һурагшад ажалай табадахи четвертьдэ урма зоригтойгоор хүдэлхөөр зоригжонхой.

Эдэнэй нёдондоной амжалтанууд тухай хэдэн үгөөр дурсалтай. Район дотор үнгэрһэн жэлдэ үйлэдбэриин 16 бригада хүдэлжэ гараа һэн. Хүдэридэ, Тамирта, Хяагтын-Адагта, Алтайда, Щараголдо, Ехэ Хүдэридэ ажалай ба амаралтын лагерьнууд байгуулагдаа һэн. Мал ажалай 6 звенодо хүдэлһэн эдиршүүд 11573 хурьга харууһалан тэнжээгээ. 94,5 гектар газар үйлэдбэриин бригадануудай мэдэлдэ үгтэһэн байгаа.

Жэл бүри һурагшад ажахынуудай даабаряар туршалгануудые үнгэргэдэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, Тамирай дунда һургуулиинхид «Родина» колхозой даабаряар куузику тарилгын элдэб онол аргануудые туршаһан байна. «Дружба» колхозой мэргэжэлтэдэй даабаряар Ехэ-Нугын дунда һургуулиин түлөөлэгшэд капуста харууһалан ургуулха талаар туршалга үнгэргөө һэн. «Пограничный» совхозой хүтэлбэрилэгшэд Хяагтын-Адагай дунда һургуулиин һурагшадтай һайн харилсаа холбоотой юм. Һурагшад хурьга харууһалан тэнжээхэ талаар дүршэлтэй болонхой. Багшанарай коллективһээ Л. Е. Тогтохоева, Н. Я. Хороменко, А. А. Степанов, совхозой ахамад зоотехник В. Б. Дамбаев гэгшэд һурган хүмүүжүүлгын хүдэлмэри урагшатай ябуулжа, эдиршүүдые элсүүлэн эмхидхэхэ талаар онсо оролдолго гаргаа. Звенонуудай дунда социалис мүрысөөн дэлгэрээ һэн.

Сагаан-Хушуун гэжэ газарта «Большелугский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд ажалай болон амаралтын лагерь баряа һэн. «Эдиршүүл» гэһэн энэ лагерь байрын хоёр гэрһээ бүридэнхэй. Улаан булан, унтариин таһалтанууд аятайгаар түхеэрэгдээ бэлэй. Телевизор, холодильник, радиоло, шатар, бишыхан библиотекэ үхибүүдэй мэдэлдэ үгтэнхэй һэн. Иигэжэ бригадын гэшүүдтэ тааруу эрхэ байдал байгуулхада, ажаллахадашье урматай бшуу.

Мүнөө жэлдэ үйлэдбэриин бригадануудай гэшүүд урдынгаа дүй дүршэлдэ түшэглэн, шэнэ онол аргануудые бэдэрэн, урма зоригтойгоор хүдэлхэ аабза гэжэ найданабди.

М. БУЛДАКОВ,
эдир натуралистнуудай республиканска станциин методист.

ГАЙХАМШАГТА ҮДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

МОСКВА. СССР-эй Арадай ажахын түйлалтануудай выставкын түбэй павильондо нээгдэһэн экспозици Коммунис партиин үнгэрһэн алдарта замые, КПСС-эй ба совет арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлые харуулна. Эндэ түүхын документнүүд, плакадууд баримтата фото-зурагууд, политическэ номууд табигданхай. В. И. Ленинэй Түбэй музейн хабаадалгатайгаар тус выставкэ бэлдэгдэһэн. РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна.

Орон доторхи энэ гайхамшагта үдэртэ бэлэдхэл эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Союзна республиканuудай ниислэл хотонуудта, хизаарай ба областной түбүүдтэ ажалша коллективүүдтэ ниитэ-политическэ уншалганууд, «РСДРП-гэй II съездын 80 жэлэй ойе угтуулан» гэһэн темэдэ лекцинүүд үнгэрэгдэнэ. Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арадай түйлаһан гайхамшагта түйлалтануудые, КПСС-эй олон талын ажал ябуулгые, манай обществын ажабайдалда тэрэнэй улам ургажа байгаа удха шанарые харуулалгада онсо анхарал хандуулагдана.

В. И. Ленинэй Түбэй музейдэ партиин ветерануудтай, революцида ба граждан дайнда хабаадагшадтай, түсэбтэ табан жэлэй түрүү коммунистнуудтай залуушуулай уулзалганууд эмхидхэгдэнэ. Эндэ ниислэл хотын предприятинуудай ленинскэ үдэрнүүд баһал үнгэргэгдэнэ.

Хэблэлнүүд түүхын партиина темэдэ номуудые барлан гаргана. Жэшээнь, лекторнүүд болон пропагандистнуудта туһаламжа болгон, «Знание» хэблэл «КПСС — совет арадай түрүү манлай» гэһэн брошюрануудые бэлдэһэн байна.

ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛАГДАА

СССР-эй Хэлхеэ холбооной министерство Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулһан гоё һайхан маркануудые барлан гаргаба. Һайндэрэй урда тээхэнэ Улаан-Үдэ хотын болон бусадшье хото, һууринуудай почтонуудта өөрсэ янзын маркатай конвертнүүд худалдагдажа эхилээ. Соведүүдэй байшан, республикын туг зураглагданхай, буряадай угалзанууд харуулагданхай. Авторынь уран зураашан В. Коновалов мүн. «Буряадай АССР-эй 60 жэл» гэжэ конверт дээрэнь бэшээтэй.

Дурасхаалай тамгатай тусхай конвертнүүдэй гаргагдахада, филателистнүүд илангаяа баярлаа. Республикадамнай зорюулагдаһан иимэ маркатай конвертнүүд түрүүшынхеэ гаргагдана бэшэ. 1963 ондо Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэдэ, эгээл иимэ конвертнүүд хүн зоной анхаралда дурадхагдаа һэн. Улаан-Үдэ хотын 300 жэлэй ойдо, республикын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дурасхаалай тэмдэгтэй почтово зүйлнүүдые филателистнүүд мүнөө болотор хадагалжа байдаг. Түрүүшын иимэ конвертнүүд дээрэхи зурагууд хара, улаан үнгэтэйнүүд һэн.

А. ЛИТВИН.
филателистнүүдэй Бүхэсоюзна бүлгэмэй правлениин гэшүүн.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүдөө, нютагай хүтэлбэрилхы кадрнууд»—түрүү бэшэг. ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин. «Хон жэн байха сногүй»—А. Митниковэй репортаж. «Республикын ажалай эршэ»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Үндэр эрилтэнүүдые хараада абан...»—А. Шариповай статья. «Модонуудтал адли харгы зам»—А. Субботиной очерк. «Али алишье таладаа аша туһатайгаар»—В. Мокрецовой статья. Нютаг нютагай һонин.

Гурбадахи хуудаһанда. «Аялга дуунуудай ханхинаан»—К. Базарсадаевай статья. «Агаарай баатаршалга»—С. Руденкын статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Горькиинхид М. Горькиин зүжэгтэ наадана»—Т. Волынцевагай статья. «Июль һарада ямар байхаб?»—Н. Афонинагай мэдээсэл. Футбол. «Турнирай һонин». Нютаг нютагай һонин. «Хэн хаана һурахаяа ошохоб?»—мэдээсэлнүүд. Мэдээсэлнүүд соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Карта дээрэхи точко». 10.40—«Песня далекая и близкая». 10.25 — «Овод». «Дурсалга» (1-дэхи сери). 12.30—һүүлэй һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.15—һүүлэй һонин. 15.35—Баримтата телефильмнүүд. 16.10—Шатарай һургуули. 16.40—«Хамтын подрядай арга боломжонууд (1-дэхи дамжуулга). 17.10—Үхибүүдтэ «Украли собаку»—гэһэн фильм.

Улаан-Үдэ. 18.20— Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.35—Эдеэ хоолой программа—бүгэдэ арадай хэрэг». 19.05—«Байгал». 19.35—«Бралаш»—хүүгэдэй шог ёгто бүхэсоюзна киножурнал.

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ. 20.00—«Арфын аялга». 20.10—СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь Ф. Кузнецов үгэ хэлэхэ. 20.25—Дуун, романс, вальс». 21.00—А. Каверзнев. «Афган дневник» — баримтата телефильм. 22.00—«Время». 22.35—«Овод». «Джемма» (2дохи сери). 23.40—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Баримтата телефильмнүүд. 10.00—А. Леончик наадана (цимбалы). 10.30—«Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 11.15—Испан хэлэн. 11.45—«Манай нютагай доктор»—баримтата телефильм. 12.35—«Каникулы Кроша» (4-дэхи сери). 13.45—«Хадата ороной дуун»—фильм-концерт. 14.45—«Флоризель принцын ушаралта ябадалнууд»—уран һайханай 3 серитэй телефильмын 1-дэхи сери. 15.20—Союзудай байшангай Колонно зал соо болоһон Д. Бедныи 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан концерт. 16.20—һүүлэй һонин. 16.25—18.10—Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 18.10 — Соносхолнууд.

Москва. 18.20 — «Хаанашье, хэзээшье яларан толорхо» — фильм-концерт. 19.30 — Баримтата фильм

Улаан-Үдэ 19.45 — «Байгал» журналай хуудаһануудаар. 20.15 — хүгжэмэй училищиин студентнэрэй концерт.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». «Валя абгай хөөрэнэ...» 21.15 — Москвагай консерваториин камерна оркестрэй концерт. 22.00 — «Время». 22.35—«Залуушуулай адресуудаар»

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23 редактор 2-50-96 приемная 2-54-54. зам редактора – 2-68-08 зам редактора – 2-62-62. отв. секретарь – 2-50-52 секретариат ...-76 отделы партийной жизни ... пропаганды – 2-56-23 промышленности и строительства – 2-61-35 сельского хозяйства – 2-64... 2-63-36 советского строительства и быта – 2-69-58 культуры и школ – 2-60-21 2-57-63, информации – 2-60-91, переводов – 2-54-93 писем и сельскоров – 2-67-81. корректорская – 2-33-... выпускающие – 2-35-95. отдел объявлений – 2-65-54

Республиканская типография ...ственного комитета Бурятс... делам издательств полиграф... ной торговли. г. Улан-Удэ, у... Н-03513. Заказ № 156.